

Jan Pietrzykowski, Sławomir Piotrowski, Julian Dzierżak, Piotr Przesmycki, Stanisław Chrobak, Tadeusz Niewęglowski

---

Historia Salezjańskiej Inspektorii pw. św. Stanisława Kostki z siedzibą w Warszawie (1979-2004)

Seminare. Poszukiwania naukowe 22, 135-173

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HISTORIA SALEZJAŃSKIEJ INSPEKTORII PW. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI Z SIEDZIBĄ W WARSZAWIE (1979–2004)

I. POWSTANIE I STRUKTURA¹

17 grudnia 1979 r. ks. Wojciech Szulczyński, przełożony Inspektorii św. Stanisława Kostki, wówczas z siedzibą w Łodzi, został powiadomiony telefonicznie o decyzji Przełożonego Generalnego dotyczącej podziału dotychczasowych dwóch inspektorii polskich². Ksiądz Generał kierowanie nową Inspektorią św. Wojciecha do momentu mianowania dla niej inspektora powierzył ks. inspektorowi Wojciechowi Szulczyńskiemu, z zastrzeżeniem, że nie może dokonywać zmian personalnych z jednej do drugiej inspektorii³.

Decyzję o podziale inspektorii nie wszyscy współbracia przyjęli z entuzjazmem. Należy bowiem przyznać, że poinformowani, w sekrecie, o ewentualnym podziale byli tylko dyrektorzy wspólnot. Polecił tak uczynić ówczesny prymas Stefan kardynał Wyszyński, a to z tego powodu, żeby wprowadzeniu decyzji w życie nie przeszkadzał Urząd do Spraw Wyznań, który rościł sobie do tego prawo, chociaż według Konstytucji takie prawo ma tylko Przełożony Generalny wraz ze swoją Radą.

Niektórzy ze współbraci komentowali, że to rozbuduje administrację i zatrudni tym samym wielu współbraci. Dlatego starano się, żeby nie mnożyć personelu potrzebnego do sprawowania funkcyjnych zadań. Bywało więc, że wikariusz inspektorialny był dyrektorem domu formacyjnego (postnowicjatu) w Woźnia-

---

¹ Materiał dotyczący 25-lecia Inspektorii św. Stanisława Kostki opracowany został przez następujących współbraci: ks. Jan Pietrzykowski: *dział Parafie, Domy formacyjne i Współbracia, których pamiętamy*; ks. Sławomir Piotrowski: *Duszpasterstwo młodzieżowe*; ks. Julian Dzierżak: *Szkolnictwo*; ks. Piotr Przesmycki: *Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania*; ks. Stanisław Chrobak: *Instytut Pedagogiki im. św. Jana Bosko*; ks. Tadeusz Niewęglowski: *Powstanie i struktura, Salezjańska Policealna Szkoła Biznesu i Administracji im. ks. Bosko oraz Perspektywy na przyszłość*.

² Przełożony Generalny ks. Egidio Vigano' dekretem z 16 XII 1979 r. dokonał podziału inspektorii salezjańskich w Polsce. Z dotychczasowej Inspektorii św. Stanisława Kostki utworzona została Inspektoria św. Wojciecha z siedzibą w Pile.

³ Relacja pisemna ks. Wojciecha Szulczyńskiego, Warszawa 26 XI 2004 r., w posiadaniu autora.

Inspektoria Warszawska 1980/81

Inspektoria Warszawska 2004/05

kowie, dyrektor administracyjny przez jakiś czas był równocześnie dyrektorem domu w Lutomiersku. Do Rady Inspektorialnej należeli współbracia pracujący w różnych wspólnotach.

Należy jednak przyznać, że podział miał i swoje pozytywne strony. Współbracia z większym zaangażowaniem zaczęli interesować się sprawą powołań. Zwiększyła się liczba nowicjuszy. Troska o przygotowanie personelu formacyjnego i nauczającego kazała wyszukiwać współbraci, których posyłano na dobre studia zarówno w Polsce, jak i do Włoch. Zauważało się również większe zaangażowanie w pracę i troskę o rozwój poszczególnych placówek.

Należy jednak pamiętać, że był to okres komunizmu ograniczającego nawet komunikację telefoniczną, np. na połączenie z Łodzi do Czerwińska czekało się do 6 godz. Jedynym narzędziem w pracy była maszyna do pisania i przesyłki pocztowe.

W celu zintegrowania inspektorii urządzone były tzw. rejonowe skupienia kwartalne, na których starał się być obecny inspektor, często ze swoim wikariuszem.

„Nowa” Inspektoria św. Stanisława Kostki w odniesieniu do swojej byłej części „zachodniej” miała więcej współbraci starszych, schorowanych, mniej też było placówek duszpasterskich. W pierwszym po podziale został wyświęcony tylko jeden kapłan, a zmarło 10 współbraci. Średnia wieku była wyższa, ponieważ większość młodych kapłanów była posyłana do placówek duszpasterskich, po podziale należących do Inspektorii św. Wojciecha.

W inspektorii trwały intensywne przygotowania do koronacji obrazu Matki Bożej w Różanymstoku, która odbyła się 28 czerwca 1981 r. z udziałem Przełożonego Generalnego, współbraci wszystkich inspektorii, domów formacyjnych i ok. 200 tys. wiernych. Roczne przygotowanie całej diecezji do tej uroczystości administrator apostolski Białegostoku, biskup Edward Kisiel, zlecił salezjanom.

Decyzją Księdza Generała i jego Rady salezjańskiej Polsce zlecono przygotowania współbraci na misje w Zambii. Konferencja Inspektorii Polskich troskę o misjonarzy wyjeżdżających, a potem pracujących w Zambii, zleciła inspektorowi Inspektorii Warszawskiej. Z tego względu zrodziła się potrzeba stworzenia ośrodka misyjnego. Inspektor ks. Wojciech Szulczyński ustanowił odpowiedzialnym za przygotowanie takiego ośrodka, a potem jego kierownikiem, ks. Bronisława Kanta (wrzesień 1981 r.). Kiedy pierwsi salezjanie polscy rozpoczęli pracę z Zambii, inspektor Inspektorii św. Stanisława Kostki mianował ks. Kazimierza Cicheckiego swoim delegatem w Zambii, dając mu pewne uprawnienia, ale tylko w sprawach wymaganych przez prawo kanoniczne, natomiast ostateczne decyzje podejmował ze swoją Radą w Polsce.

Ponieważ nie było wiele placówek duszpasterskich, dlatego starano się angażować współbraci w różnych posługach duszpasterskich. Sześciu współbraci pełniło funkcje zlecone Zgromadzeniu przez Konferencję Episkopatu. Pięciu pracowało w Dziele duchowej pomocy powołaniom, głosząc tematyczne rekolekcje

wraz z siostrami zakonnymi w kolejnych diecezjach. Były trzy parafie diecezjalne: w Kętrzynie, Sztumie i Ostródzie, gdzie proboszczem był kapłan diecezjalny, a trzech lub czterech salezjanów pracowało na etacie wikariuszy, spośród których jeden pełnił obowiązki przełożonego. Kilkunastu współbraci stanowiło grupę misjonarzy ludowych, głoszących rekolekcje parafialne i misje.

Ze względu na małą liczbę parafii każda propozycja w tym względzie była oczekiwana. I tak w 1981 r. ówczesny ordynariusz warmiński biskup Józef Glemp postanowił podziękować salezjanom za 45 lat pracy przy katedrze we Fromborku. W zamian za to otrzymaliśmy pracę w nowo wydzielonej parafii w Ostródzie, gdzie trzeba było odbudować zniszczony kościół i wybudować dom zakonny wraz z salkami katechetycznymi⁴.

W 1981 r. otwarta została placówka duszpasterska w Suwałkach (erygowanie domu zakonnego 26 listopada 1981 r.). Rozpoczęto również prace w Zgierzu, gdzie 1 czerwca 1982 r. został erygowany dom zakonny przy małej publicznej kaplicy⁵.

Zaraz po podziale Inspektorii św. Stanisława Kostki tworzyło 15 wspólnot zakonnych⁶. Współbracia pracowali m.in. w 24 parafiach jako proboszczowie, na 10 kapelaniami oraz w 6 parafiach jako wikariusze parafialni. Inspektoria liczyła 270 współbraci, w tym 167 kapłanów, 25 koadiutorów, 57 kleryków oraz 21 nowicjuszy⁷.

Wraz z przemianami społeczno-politycznymi, zachodzącymi w Polsce od 1989 r., również w Inspektorii Warszawskiej dało się je odczuć. Przede wszystkim możliwość otwierania i posiadania własnych szkół i placówek szkolno-wychowawczych sprawiła, że współbracia zaczęli pracować w tego typu dzie-

---

⁴ Erygowanie domu zakonnego w Ostródzie nastąpiło 3 VI, a parafii 25 IX 1981 r. (zob. archiwum inspektorialne).

⁵ W wielu domach inspektorii były prowadzone inwestycje: w Czerwińsku kapitalny remont starej plebanii, w kościele położenie posadzki, wymiana instalacji elektrycznej, budowa nowych organów, uporządkowanie placu przy bazylice oraz schodów do kościoła. W Jaciążku – remont i założenie cmentarza grzebalnego w związku z erygowaniem parafii w 1980 r. W Kutnie-Woźniakowie budowa domu na miejscu baraku, w Lublinie kupno i wykończenie domów przy ul. Pawłowa. W Lutomięrsku remont klasztoru i przebudowa oraz dostosowanie do zamieszkania pomieszczenia gospodarczego. W parafii Lwowiec przeprowadzono remont kościoła filialnego w Dzietrychowiu, w Łodzi przy ul. Wodnej wyremontowano wejście i całą kaplicę; w Płocku oprócz budowy kościoła rozpoczętej w 1982 r. wybudowano plebanię. W Różanymstoku przed koronacją przeprowadzono remont kościoła: wymieniono więźbę dachową, położono blachę miedzianą, wymieniono instalację elektryczną, położono posadzkę, wymalowano wnętrze kościoła i odnowiono elewację zewnętrzną, zbudowano dom zakonny, który poświęcono w 1982 r. W Sokołowie Podlaskim w latach 1980–1985 wybudowano dom zakonny; w Tolkmicku w latach 1981–1985 rozbudowano plebanię; w Warszawie w 1980 r. rozpoczęto budowę budynku, w którym obecnie znajduje się siedziba inspektoratu, dom zakonny i Instytut Pedagogiczny, por. relacja pisemna ks. W. Szulczyńskiego.

⁶ Dane zostały zaczerpnięte z *Elenka* współbraci i placówek na rok 1980/81, czyli pierwszy rok samodzielności podzielonych inspektorii.

⁷ *Elenca Salesiani di Don Bosco*, Roma 1981, vol. 2, s. 233. Podane liczby dotyczą 1980 r.

łach. Już w 1991 r. zaczęła funkcjonować pierwsza szkoła. Było to Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. Księdza Bosko w Łodzi przy ul. Wodnej. Szkoła rozpoczęła działalność w odzyskanych od państwa budynkach. Powstawały kolejno inne placówki szkolne, m.in. Liceum Ogólnokształcące w Sokołowie Podlaskim (1993 r.), w Mińsku Mazowiecki (1994 r.), w Ostródzie (1995 r.), w Legionowie (1998 r.). Przy wszystkich tych szkołach, po wprowadzonej reformie oświaty, zaczęły funkcjonować gimnazja. Istniejący w Warszawie od 1988 r. Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego wszedł we współpracę z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego. W jej wyniku powstał Instytut Pedagogiczny im. św. Jana Bosko, funkcjonujący przy ul. Kawęczyńskiej w Warszawie⁸. W Łodzi rozpoczęła działalność Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania, a w Poddębicach podjęto próbę utworzenia szkoły policealnej. W Lutomierniku powstała Szkoła Muzyczna II stopnia (1997 r.).

Oprócz placówek szkolnych zaczęły funkcjonować także bursy i internaty. W Warszawie przy ul. Wiślanej w odzyskanych od państwa budynkach powstała bursa dla młodzieży męskiej (1991 r.). Podobnie w Różanymstoku koedukacyjna bursa salezjańska dla młodzieży szkół średnich (2002 r.). Przy zespole szkół salezjańskich w Sokołowie Podlaskim oraz przy Szkole Muzycznej w Lutomierniku zaczęły działalność internaty dla chłopców.

We współpracy z władzami samorządowymi województwa podlaskiego przygotowano i otwarto Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Różanymstoku (2003).

Szczególną działalność mogli salezjanie rozpocząć wraz z przejściem ośrodków wypoczynkowych dla młodzieży w Ostródzie (1992 r.) i Lutomierniku (1994 r.). Także dziedzina środków komunikacji społecznej, również dostępna po przemianach, dała możliwości nowych propozycji dla młodzieży. I tak rozpoczął działalność portal internetowy bosko.pl dla młodzieży (2001 r.) oraz ogólnopolska strona salezjanów salezjanie.pl⁹.

Zmiany zaistniałe w ostatnich kilkunastu latach spowodowały poszerzenie pola pracy współpracowników. Z pracy przede wszystkim duszpasterskiej w parafiach liczni współpracownicy przeszli do pracy w placówkach wychowawczych.

Aktualnie wspólnota współpracowników Inspektorii św. Stanisława Kostki liczy 311 osób. W tej liczbie jest 237 księży, 21 koadiutorów i 53 studentów. Nowicjaci od-

---

⁸ Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego (SIWCH) zachował swoje struktury prawne. Wraz z wejściem w struktury Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego studenci SIWCH-u stali się studentami Uniwersytetu, a współpracownicy pracujący w instytucie – pracownikami Uniwersytetu. Nastąpiło to z początkiem akademickiego 2002/03.

⁹ Do momentu uruchomienia przez nas strony ten adres służył wyłącznie poczcie elektronicznej i kilku stronom, które w domenie salezjanie.pl miały swoje adresy, np. www.misje.salezjanie.pl; od 2003 r. pod tym adresem działa ogólnopolska strona internetowa salezjanów, za którą są odpowiedzialni współpracownicy z Inspektorii Warszawskiej.

bywa 6 nowicjuszy. Średnia wieku współbraci wynosi 44,02¹⁰. Współbracia są zorganizowani w 26 wspólnotach zakonnych, prowadzą 26 parafii, 17 szkół i 3 kapelanie samodzielne¹¹.

W ciągu 25 lat od podziału, funkcję inspektora Inspektorii św. Stanisława Kostki pełnili: ks. Wojciech Szulczyński (do 1984 r.), ks. Zdzisław Weder (1984–1990), ks. Zbigniew Malinowski (1990–1997), ks. Józef Struś (1997–2002) i ks. Jan Niewęgłowski (od 2002 r.).

II. DZIAŁALNOŚĆ WYCHOWAWCZO-DUSZPASTERSKA

1. Parafie

Każde zgromadzenie zakonne ma swój własny charyzmat i włącza go w nurt Kościoła powszechnego. Towarzystwo Salezjańskie, założone przez św. Jana Bosko, czyni podobnie. Nieangażowanie się salezjanów w duszpasterstwo parafialne w początkach istnienia Zgromadzenia wynikało z treści 10. artykułu Konstytucji, który mówił: „Parafii z zasady nie przyjmować. W razie jednak gdyby dla słusznych przyczyn wypadło przyjąć, należy wymagać, by jej nie powierzano poszczególnym członkom, lecz Towarzystwu i to za zezwoleniem Stolicy Apostolskiej”¹². Polscy salezjanie szybko przekonali się, że nie mogą w pełni zastosować się do wymagań Konstytucji. Praktyka wykazała, że praca młodzieżowa prowadzona w oratoriach i podczas katechizacji pozaszkolnej najpełniej mogła się rozwijać w parafiach. Pierwszy raz duszpasterstwo parafialne uznano jako jeden z kierunków pracy Zgromadzenia w Kościele dopiero w Regulaminach ogólnych z 1972 r. wydanych *ad experimentum*. Najnowsze Konstytucje z 1984 r. parafie umieszczają wśród środowisk, w jakich realizuje swoją misję wychowawczą Towarzystwo Salezjańskie, a Regulaminy ogólne podają normy prawne oraz motywy, jakimi powinno się kierować przy przyjmowaniu tego rodzaju dzieł¹³.

Parafie obsługiwane przez salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki w latach 1980–2005 można umownie podzielić na cztery zasadnicze grupy. Pierwsza z nich obejmuje te placówki salezjańskie, z którymi od początku (od chwili ich przejścia) było związane duszpasterstwo parafialne: Różanystok – 1919 r.,

---

¹⁰ Dane aktualne na początku 2005 r. Zob. *Flash* przygotowywany dla Domu Generalnego w Rzymie.

¹¹ Salezjanie Inspektorii Warszawskiej prowadzą także Polską Misję Katolicką w Berlinie oraz parafię w Castel Gandolfo.

¹² *Ustawy i Regulaminy Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Ramsey 1950, s. 67.

¹³ *Konstytucje i Regulaminy Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Łódź 1972, art. 21–26, s. 169–171; *Konstytucje i Regulaminy*, Rzym 1986, art. 42, s. 75; art. 25–30, s. 263–265; *Program życia salezjanów księdza Bosko. Przewodnik po lekturze „Konstytucji salezjańskich”*, Kraków 1997, s. 272–274.

Czerwińsk – 1923 r., Łódź – św. Teresa – 1928 r., Warszawa Bazylika – 1931 r., Płock – 1931 r. Do podjęcia posługi parafialnej skłaniały salezjanów potrzeby miejscowej ludności i wymagania biskupów. W wielu przypadkach parafia miała pomagać istniejącemu zakładowi dobroczynnemu, a jej oddzielenie od dzieła wychowawczego było wprost niemożliwe¹⁴.

Do drugiej grupy zaliczono te parafie, które powstały po drugiej wojnie światowej przy istniejących domach zakonnych i kościołach, będących własnością Zgromadzenia: Kutno-Woźniaków – 1951 r., Łódź-Wodna – 1978 r., Sokołów Podlaski – 1978 r., Jaciążek – 1980 r., Głusków-Zielone – 1981 r. Tworzone ośrodki duszpasterskie zapewniały pewną stabilność w trudnym okresie politycznym, stały się dla salezjanów miejscem wypełniania misji wychowawczej oraz umożliwiały im przetrwanie do „lepszyc czasów”, w których mogli realizować właściwą Zgromadzeniu posługę młodzieżową w szkołach, internatach i bursach. Stąd też kościoły i kaplice przy domach salezjańskich systematycznie stały się ośrodkami działalności pastoralnej. Biskupi tworzyli nowe parafie, a współpracownicy zapewniali właściwą obsługę wiernych oraz służyli pomocą okolicznym księżom¹⁵.

Duży, osobny zespół placówek duszpasterskich przyjęli salezjanie do obsługi w diecezji warmińskiej na tzw. Prusach Wschodnich: Sępólno – 1946 r., Pogrodzie – 1952 r., Gutkowo – 1957 r., Lwowiec – 1957 r., Rogiedle – 1957 r., Sątoczno – 1962 r., Łęczce – 1968 r., Skolity – 1969 r., Tolkmicko – 1967 r., Pluty – 1975 r., Stare Jabłonki – 1977 r., Ostróda – 1981 r.¹⁶. Większe ośrodki duszpasterskie, przy których erygowano domy zakonne, były pewnego rodzaju centrami dla współpracowników pracujących na małych, względnie pojedynczych placówkach. Taką rolę pełniło Tolkmicko dla Pogrodzia i Łęczca, Ostróda dla Starych Jabłonek i Wałdowa. Sępólno dla Lwowca i Sątoczna, Gutkowo dla Rogiedli i Likuz. Przyjmowano więc do obsługi pastoralnej zorganizowane już parafie znajdujące się blisko domu zakonnego, jak Sątoczno koło Sępólna. Ich liczba zwiększała się także z powodu wydzielania z już istniejących parafii nowych placówek duszpasterskich przy znajdujących się kościołach lub kaplicach filialnych, np. z Gutkowa – Likusy, a z Ostródy – Wałdowo¹⁷. Zgromadzenie pracę na Ziemiach Odzyskanych traktowało początkowo jako pomoc diecezjom. Kiedy poszczególne Kościoły lokalne osiągnęły zadowalający stan liczebny księży, salezjanie rozpoczęły proces odchodzenia z małych para-

¹⁴ W wyżej wymienionych pięciu parafiach tylko w Łodzi i w Warszawie istniały same oratoria. W pozostałych trzech okresowo prowadzono gimnazja, licea, szkoły zawodowe, małe seminaria i związane z nimi internaty, domy dziecka, nowicjat i studentat filozoficzny.

¹⁵ Arch. zakł. Kutno, Dekret z 5 V 1951 Nr 2419; Arch. zakł. Łódź-Wodna, Dekret z 29 IV 1978 r. Nr 436/78; ASIW, t. Jaciążek, 13 VI 1980 Nr 4740/80;

¹⁶ Por. A. Świda, *Salezjańskie duszpasterstwo na ziemiach zachodnich i północnych 1945–1970*, w: *75 lat działalności salezjanów w Polsce. Księga Pamiątkowa*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewko, Łódź-Kraków 1974, s. 61–63; L. Kaliński, *Rodzina salezjańska w Polsce*, Warszawa 1988, s. 151–152. Pominęto w parafię we Fromborku, ponieważ została ona przekazana diecezji w 1981 r., a współpracownicy tam pracujący zostali przeniesieni do Ostródy.

¹⁷ Por. Elenka inspektorialne.

fii. Wypada przy tym ukazać dane porównawcze z innych inspektorii, które prowadzą duszpasterstwo parafialne na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Od 1991 r. przełożeni z Prowincji Wrocławskiej (ks. A. Śmigieński i ks. S. Semik) wycofali współbraci z 21 małych placówek duszpasterskich. Podobnie w Inspektorii Piłskiej, w ostatnich latach zrezygnowano z obsługi 15 parafii i przekazano je poszczególnym diecezjom. Jakże inaczej przedstawia się ta sytuacja w Prowincji Warszawskiej. W 1992 r. oddano tylko 2 parafie diecezji warmińskiej: Pluty i Skolity, ale za to przyjęto 4 nowe do obsługi, w tym 3 z zobowiązaniem budowy świątyni¹⁸. W trudnych warunkach tamtych terenów współbracia obsługiwali po kilka kaplic i kościołów filialnych znajdujących się na terenie jednej jednostki duszpasterskiej. Usiłowali jednak pracować zgodnie z wytycznymi Założyciela i ukierunkowywali się na pracę młodzieżową w strukturach parafialnych: ministranci, bielanki, oaza, jasełka, duszpasterstwo powołaniowe itd.

Synowie ks. Bosko podejmowali też trud organizowania nowych placówek duszpasterskich w rozwijających się dzielnicach miast: w Suwałkach – Osiedle Północ (1981 r.), w Elku – Szybie (1984 r.), na obrzeżach Ostródy w Wałdowie (1993 r.) oraz w Olsztynie (1998 r.) – jeszcze na etapie lokalizacji terenu. Działalność w tych ośrodkach miejskich rozpoczynano od postawienia kaplicy, a następnie wznoszono świątynie i domy zakonne (plebanie)¹⁹. W omawianym okresie, po długoletnich staraniach, zbudowano w latach 1977–1987 kościół pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Płocku, który został konsekrowany 15 maja 1988 r. podczas obchodów setnej rocznicy śmierci ks. Jana Bosko. Obok świątyni usytuowano nowy dom zakony dla współbraci²⁰. Zbudowano i oddano do użytku nową świątynię pw. Matki Bożej Miłosierdzia w Suwałkach, uroczyste poświęconą 24 maja 2000 r. przez biskupa Wojciecha Ziembę. Pewnym mankamentem tej placówki jest wielka i mało funkcjonalna plebania, wymagająca dużych funduszy na właściwe ogrzanie pomieszczeń. Działalność salezjanów w Suwałkach jest szeroko znana dzięki Pieszej Pielgrzymce do Wilna, którą w 1991 r. zapoczątkował ks. Leszek Ruciński. Aktualnie prace wykończeniowe trwają przy nowym kościele w Elku. Tymczasowo odłożono na później wznoszenie wieży kościelnej, a doprowadzono do końca budowę oratorium i domu zakonnego. Ośrodek ten, pw. św. Rafała Kalinowskiego, jest malowniczo położony nad jeziorem znajdującym się w centrum parafii.

Kiedy przyjmowano parafię w Ostródzie, przejęto także ruiny starego kościoła. W latach 1981–1987 świątynię odbudowano dzięki zaangażowaniu ks. Władysława

---

¹⁸ Por. ASIW. T. Byłe Placówki, Pluty, ks. Z. Malinowski do ks. L. Rynkuna, Warszawa 2 II 1992 r.; Skolity, ks. Z. Malinowski do ks. K. Walczuka, Warszawa 2 II 1992 r., J. Pietrzykowski. *Salezjanie na Ziemiach Zachodnich i Północnych (1945–2000). Służba Kościołom lokalnym a realizacja własnego posłannictwa*, „Roczniki Teologiczne”, 48(2001), nr 4, s. 226.

¹⁹ ASIW, t. Inspektorja, Inspektorja św. Stanisława Kostki w latach 2001–2003, Warszawa 2004, s. 15–16 (mps).

²⁰ Por. Arch. zakł., Kronika parafii Płock Stanisławówka.

Ciszewskiego, pierwszego proboszcza i dyrektora wspólnoty zakonnej. Dopiero po trzech latach salezianie rozpoczęli budowę domu parafialnego, którą ukończono w 1987 r. Oprócz kościołów salezianie zbudowali kilka nowym okazałych kaplic: w Likusach 1978–1981, Łupsztychu – 1982 r., Suchaczu – 1985 r., Liskach – 1991 r.²¹.

W wymienionych kategoriach przyjmowanych parafii nie mieści się placówka w Żyrardowie, którą pierwszy biskup łowicki Alojzy Orszulik w 1993 r. przekazał salezjanom na stałe. Parafia pod wezwaniem św. Cyryla i Metodego w nowej dzielnicy tego robotniczego miasta była już bowiem zorganizowaną parafią. Powierając żyrardowską parafię, ordynariusz łowicki niejako wpisał się w poczet dobrodziejów salezjańskich. Ksiądz Zbigniew Dziedzic, pierwszy dyrektor i proboszcz, w 1995 r. przedłużył istniejącą, murowaną kaplicę, która spełnia do dzisiaj wymagania kościoła parafialnego²².

Na miarę potrzeb wiernych i własnych możliwości salezianie prowadzą także duszpasterstwo przy kościele klasztorным w Lutomierniku: regularnie odprawiają msze święte, nabożeństwa, głoszą kazania i posługują w konfesjonale. Podobne czynności spełniają także w kaplicy publicznej w Zgierzu, która znajduje się na terenie parafii św. Antoniego w Łagiewnikach, oraz w kaplicy domowej w Lublinie²³.

Wkład salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki w duszpasterstwo parafialne był znaczny. W 1993 r. „na pierwszym etapie” w charakterze administratorów parafii i wikariuszy pracowało 80 księży, którzy obsługiwali 25 parafie i około 143 tys. wiernych. Wyrazem docenienia pracy współbraci było mianowanie niektórych proboszczów dziekanami (Z. Dziedzica, J. Tomasika, J. Michurskiego, Z. Jakuboszczaka, S. Kutwińskiego, K. Rzymowskiego).

2. Domy formacyjne

*Temu, kto obiera życie salezjańskie, stworzy się środowisko i warunki odpowiednie do poznania własnego powołania i osiągnięcia dojrzałości ludzkiej i chrześcijańskiej*²⁴.

Zgodnie z obowiązującymi normami i praktyką stosowaną w Zgromadzeniu, zastanawianie się nad wyborem drogi zakonnej powinno się dokonywać w aspi-

²¹ Por. Kronika parafii pw. Matki Bożej Miłosierdzia w Suwałkach 1991; L. Kaliński, dz.cyt., s. 150, K. Lis, *50 lat pracy duszpasterskiej salezjanów w Sępopolu*, Mińsk 1996, s. 16 (mps).

²² ASIW, t. Żyrardów, Dekret z 15 VI 1993 r. Idz. 907/A/93; *Salezianie. 10 lat w Żyrardowie*. Żyrardów 2003 s. 15. Z dwóch powodów pominięto nową parafię i kościół w Wyżnem koło Rzeszowa, bowiem miejscowość ta znajduje się na terenie inspektorii krakowskiej, a placówka duszpasterska powstała z inicjatywy prywatnej ks. Juliana Rykały. Po jego śmierci 3 XII 1988 r., proboszczem został ksiądz diecezjalny.

²³ J. Pietrzykowski, *Wkład salezjanów w życie Kościoła (archi)diecezji łódzkiej 1922–1998*, „Łódzkie Studia Teologiczne”, 7(1998), s. 312–313, 316; ASIW, t. Lublin, Protokół wizytacji kanonicznej przeprowadzonej przez Delegata Generała ks. A. Dziędziela, Lublin 26–27 IV 1987 r.

²⁴ *Konstytucje* 1986 art. 109a s. 157.

rantatach i prenowicjatach. Natomiast sam proces formacji początkowej odbywa kolejno w nowicjacie, studentacie filozoficznym (od 1984 r. nazywanym postnowicjatem) i instytucie teologicznym²⁵.

Pierwszym i w miarę stabilnym domem formacyjnym w Inspektorii św. Stanisława Kostki jest nowicjat w Czerwińsku nad Wisłą. Istnieje on od 1924 r., z przerwą podczas okupacji hitlerowskiej (1939–1945) oraz w latach 1965–1972, kiedy przejściowo znajdował się w Kutnie-Woźniakowie. Czerwińsk ma wszystkie atuty sprzyjające formacji i duchowemu rozwojowi kandydatów do Towarzystwa Salezjańskiego. A są nimi: sanktuarium maryjne z koronowanym obrazem Matki Bożej, piękna zabytkowa romańska bazylika, malownicze położenie na wzgórzu wśród starych lip i kasztanów kilkadziesiąt metrów od Wisły, urzekający widok na rzekę i Puszcę Kampinowską. Przeszłość i teraźniejszość dają dogodną szansę rozwoju tego ośrodka salezjańskiego i jednocześnie religijnego, narodowego i kulturalnego²⁶.

Przez pierwsze trzy lata po podziale inspektorii w 1979 r. nowicjat w Czerwińsku pozostał wspólny dla obu północnych Inspektorii: św. Stanisława Kostki i św. Wojciecha. Z nowo powstałej Inspektorii Piłskiej w Czerwińsku w latach 1980–1982 formację początkową rozpoczęło 77 nowicjuszków. Od 1990 r. przez dom czerwiński przeszło 19 kandydatów do Zgromadzenia ze Wspólnoty Niepodległych Państw, głównie z Białorusi. W latach 1979–2005 z Inspektorii Warszawskiej zostało przyjętych 694 nowicjuszy: w tym 1 ksiądz, 634 kleryków i 59 koadiutorów. Z tej pokaźnej liczby 490 neoprofesów złożyło pierwsze śluby zakonne, pozostałych 206 nie zgłosiło się, odeszło lub zostali usunięci²⁷.

²⁵ Por. tamże; *Konstytucje i Regulaminy* 1972, art. 72, s. 189, *Dyrektorium Inspektoriatne Inspektorii św. Stanisława Kostki*, Warszawa 1987, s. 47–48; *Dyrektorium Inspektorii św. Stanisława Kostki*, Warszawa 2001, s. 13–14.

²⁶ Rozwój Zgromadzenia na ziemiach polskich zmusił salezjanów do otwierania własnych domów formacyjnych. Pierwszy nowicjat dla koadiutorów otwarto w 1903 r. w Oświęcimiu. Rok później wspólny nowicjat dla kleryków i koadiutorów zorganizowano w Daszawie koło Stryja. Jednak z powodu braku odpowiednich pomieszczeń, po trzech latach przeniesiono go do Radnej (Słowenia). Na początku pierwszej wojny światowej nowicjat zamknięto, ponieważ większość nowicjuszków zostało powołanych do służby wojskowej. Tymczasowo w 1916 r. zorganizowano nowicjat w Pleszowie koło Mogiły pod Krakowem, a po dwóch latach przeniesiono na Łosiówkę. Przez kolejne 4 lata (1919–1923) dom nowicjacki funkcjonował w Kleczy Dolnej koło Wadowic. Tak więc po dwudziestoletnim istnieniu „koczowniczego nowicjatu” znalazł on stałe miejsce w Czerwińsku. Po ponownym zlikwidowaniu małych seminariów duchownych, w połowie lat sześćdziesiątych zmalała gwałtownie liczba kandydatów do Towarzystwa Salezjańskiego. Ponieważ zachodziła obawa przejęcia pomieszczeń klasztornych przez państwo, nowicjat przeniesiono do Kutna-Woźniakowa, a w Czerwińsku zorganizowano studentat filozoficzny. Por. ASIW, t. *Protokoły posiedzeń rad inspektoriatnych*, Łąd 16 VI 1964 r.; A. Świda, *Salezjańskie nowicjaty na ziemiach polskich*, Łódź 1973, s. 15; J. Pietrzykowski, *Nowicjat salezjański w Czerwińsku 1924–1994*. „Seminare”, 10 (1995), s. 344–346, 357.

²⁷ ASIW, t. *Katalog Główny członków Towarzystwa Salezjańskiego od 1945 r.* W zestawieniu ujęto także nowicjuszy z 2004/05.

Obowiązki mistrzów nowicjatu pełnili następujący księża: Józef Michurski (16 VIII–15 IX 1979 i 1980/81), Zdzisław Weder (16 IX 1979–1980), Bernard Kaliński (1981–1984), Wojciech Szulczyński (1984–1996), Henryk Bonkowski (1996–2000), Adam Homoncik (2000–). W pracy formacyjnej wspomagali ich socjusze, przeważnie byli to młodzi kapłani, a nawet często neoprezbiterzy²⁸. Jedynym wyjątkiem, jeśli chodzi o wiek, był ks. Tadeusz Bazylczuk.

Ważnymi wydarzeniami w rocznej formacji były serie rekolekcji: na rozpoczęcie nowicjatu i przed złożeniem pierwszej profesji zakonnej, którą składano zasadniczo na rok lub trzy lata. Ponadto tradycyjnie praktykowano trzydniowe skupienie przed aktem oddania Matce Bożej Niepokalanej (8 XII), połączone z przywdziaaniem sutanny i wręczeniem krzyży koadiutorom. Inspektor ks. Józef Struś wprowadził możliwość ślubów dwuletnich, ale od 1998 r. zrezygnował z uroczystych obłóczyn i trzydniowego skupienia przeprowadzanego z tej okazji²⁹.

Klerycy, którzy mieli ukończoną szkołę średnią i zdaną maturę, bezpośrednio po ukończeniu nowicjatu rozpoczynali sześcioladne studia seminaryjne w wyznaczonych domach formacyjnych. Zasadniczym celem wyższego seminarium duchownego jest formacja przyszłych kapłanów zgodnie z Konstytucjami i Regulaminami ogólnymi Towarzystwa Salezjańskiego oraz według *ratio studiorum* ogólnopolskim i salezjańskim dostosowanym do wymagań krajowych. Alumni mają zdobywać szeroką i solidną wiedzę, aby dzięki wierze pogłębionej i umocnionej przez studia mogli głosić ludziom naszych czasów Ewangelię oraz zaszczerpić ją w ich kulturze. Zgodnie z obowiązującą konstytucją z 24 maja 1931 r. papieża Piusa XI *Deus scientiarum Dominus*, teologię poprzedzają studia filozoficzne³⁰.

Po podziale inspektorii studentat filozoficzny wrócił do Kutna-Woźniakowa (w 1992 r. przeniesiony do Łodzi) i pozostał wspólny do 1996 r. dla prowincji warszawskiej i piłskiej³¹. Do podziału seminarium na studentat filozoficzny i teo-

²⁸ Tadeusz Niedziela 1981/82, Wiesław Bodo 1982/1983, Tadeusz Niewęglowski 1983/84, Henryk Bonkowski 1984–1986, T. Bazylczuk 1987–1989, Kazimierz Dąbrowski 1990/91, Andrzej Tańcula 1991–1993, Edmund Modzelewski 1993/94, Krzysztof Cyran 1994/95, Dariusz Kozłowski 1996/97; Sławomir Lubiński 1997/98, Jerzy Gabrych 1998–2002, Jarosław Pachulski 2002/03, Marek Szydlik 2004. Por. ASIW, t. Katalog główny członków Towarzystwa Salezjańskiego od 1945 r.; Elenco Generale 1981–2004.

²⁹ Od 1991 r. obłóczyny odbywają się w maju, do 1997 r. poprzedzono je trzydniowym skupieniem. Relacja ustna ks. W. Szulczyńskiego i ks. H. Bonkowskiego, Warszawa 22 XI 2004 r.

³⁰ Por. P. Hemperek, *Deus scientiarum Dominus*, Encyklopedia Katolicka, 3(1985), kol. 1216; KPK, kan. 659 § 1–2; *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Rzym 1985; *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce (Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia)*, Częstochowa 1999; *Formacja Salezjanów Księdza Bosko. Zasady i normy. Kryteria i normy rozeznania powołania salezjańskiego. Dopuszczenia*. Rzym 2000.

³¹ Po drugiej wojnie światowej w Kutnie-Woźniakowie istniał dom dziecka i szkoła tkacka. W 1949 r. władze państwowe zlikwidowały szkołę, a salezianie zrezygnowali z dalszego prowadzenia sierocińca z powodu trudności finansowych. Inspektor ks. S. Rokita, chcąc zatrzymać obiekt i

logiczny, który miał miejsce w 1980 r. przyczynił się wzrost powołań związany z wyżym demograficznym z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, wybór kard. Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową, a także brak wolnych pomieszczeń w WSD TS w Łądzie. We wrześniu 1980 r. 24 kleryków pierwszego kursu rozpoczęło studia w Kutnie-Woźniakowie, natomiast drugi rocznik filozofii pozostał w Łądzie. W nowym miejscu kuchnia i jadalnia znajdowały się w domu głównym (dworku), a sale wykładowe i mieszkania kleryków w nowym piętrowym budynku zbudowanym pod koniec lat siedemdziesiątych. W latach 1983–1985 dobudowano do niego część południową z przeznaczeniem na bibliotekę, czytelnię, aulę, kuchnię, jadalnię oraz szatnię. Nowy budynek razem z częścią wcześniejszą tworzy gmach w kształcie litery „T” i razem z dworkiem swobodnie mieścił 70 kleryków i 10 księży³². Przez 12 lat (1980–1992) studiowało w Kutnie-Woźniakowie 763 kleryków, w tym 4 z Białorusi. Obowiązki dyrektorów postnowicjatu pełnili następujący współbracia: ks. mgr Zdzisław Weder (1980–1984), ks. dr Aleksander Janeczek (1984–1990) i ks. mgr Stanisław Szmidt³³.

Po upadku w Polsce władzy komunistycznej (1989 r.) salezianie odzyskali w 1991 r. swoją własność w Łodzi przy ul. Wodnej 34 i 36. W następnym inspektor ks. Z. Malinowski część wolnego gmachu przeznaczył na studentat filozoficzny, który został przeniesiony z Kutna-Woźniakowa³⁴. Z wyjątkiem rektora i spowiedników, wykładowcy i wychowawcy podzielili los kleryków. Wykłady i zajęcia w Łodzi przebiegały normalnie i zgodnie z zaplanowanym kalendarium. Początkowo odczuwano brak biblioteki, którą przeniesiono z rocznym opóźnieniem. W 1993 r. w magazynie znajdowało się 33 tys. pozycji skatalogowanych i około 100 tytułów czasopism krajowych i zagranicznych³⁵. Do 1996 r. w postnowicjacie

---

uchronić go przed przejściem na cele świeckie, erygował studentat filozoficzny, który istniał do 1965 r. Jak zaznaczono wcześniej w latach 1965–1972 klerycy studiowali filozofię w Czerwińsku. Następnie studentat filozoficzny został przeniesiony do Łądu i funkcjonował tam do 1981 r. Por. J. Pietrzykowski, *Salezianie w Kutnie-Woźniakowie (1938–1998) jako odpowiedź na zapotrzebowania Inspektorii Św. Stanisława Kostki*, „Seminare”, 16 (2000), s. 566–569, 572.

³² Por. Arch. zakł., Kronika Domu; Sprawozdania roczne kierowników studiów za lata 1980–1984.

³³ Por. Arch. zakł., Indeks Generalny Studentatu Filozoficznego; Sprawozdania roczne kierowników studiów 1984–1992.

³⁴ Salezianie przybyli do Łodzi w 1922 r. i prowadzili przy ul. Wodnej szkołę z internatem i warsztatami oraz oratorium. 12 VII 1962 r. władze państwowe zajęły wszystkie pomieszczenia szkolne, warsztatowe i internackie. Dotychczasowym właścicielem wydzielono część mieszkalną dla inspektoratu oraz współbraci obsługujących kościoł. Dopiero 2 VII 1991 r. nastąpiło urzędowe przekazanie obiektu salezjanom. Od września tego rozpoczęło działalność Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. ks. Bosko w Łodzi. Por. J. Pietrzykowski, *Szkoła salezjańska w Łodzi 1922–1992*, „Seminare”, 10(1994), s. 229–241.

³⁵ Zgodę od przełożonego generalnego ks. E. Vigano na translację postnowicjatu uzyskano 18 VII 1991 r. Dla wspólnoty seminaryjnej erygowano 11 VI 1992 r. nowy Dom Zakonny pod wezwaniem św. Józefa. Por. ASIW. t, Seminarium Filozofia, ks. F. Maraccani do ks. Z. Malinowskiego. Roma 18 VII 1991 r.; L Erezione Canonica della Casa San Giuseppe in Łódź, Prot. N. 179/92, E. Vigano, Roma 11 VI 1992 r. Sprawozdanie kierownika studiów za rok 1993/1994.

formowało się 167 alumnów z prowincji warszawskiej i pilskiej, a w latach 1996–2005 studiowało 132 kleryków i 4 koadiutorów z Inspektorii św. Stanisława Kostki. Dyrektorami tej wspólnoty byli: ks. Stanisław Koronkiewicz (1992–1998),

ks. mgr Sławomir Łubian (1998–2004) i ks. mgr Andrzej Wujek (2004–)³⁶. Przy tej okazji nie sposób pominąć wykładowców: ks. mgra Tadeusza Bazylczuka i ks. mgra Stanisława Szmida, którzy od ukończenia studiów uczą i mieszkają w domach formacyjnych. Ten ostatni jest twórcą wystawy misyjnej, która została przewieziona z Kutna-Woźniakowa do Łodzi i cieszy się dużym zainteresowaniem w nowym miejscu.

Nowa era dla WSD TS w Łodzi nastąpiła w 1996 r. Staraniem inspektora ks. Z. Malinowskiego dobudowano część gmachu przy ul. Wodnej, a następnie wycofano z Łądu teologów należących do Prowincji Warszawskiej. Z kolei alumni pilsy studiujący filozofię w Łodzi zostali przeniesieni do Łądu. Nowy studentat teologiczny tworzy osobną wspólnotę zakonną pod wezwaniem św. Franciszka Salezego, którą 15 maja 1996 r. erygował generał ks. J. Vecchi. W latach 1996–1999 filozofię i teologię razem z salezjanami studiowali klerycy pasjoniści, dojeżdżający na zajęcia z Łodzi–Teofilowa. Alumni teologii zostali studentami ATK³⁷.

Jednym ze znaków prężności i aktywności placówki naukowo-dydaktycznej jest dobry warsztat (biblioteka, czytelnia, wyposażone sale wykładowe), kadra z odpowiednimi stopniami naukowymi, publikacje oraz organizowane sympozja. Już od 1997 r. regularnie pod koniec lutego każdego odbywa się jednodniowe Ogólnopolskie Forum Rekolekcyjne. Ponadto odbyły się okolicznościowe sympozja związane z jubileuszami: 25 kwietnia 1998 r. na stulecie obecności salezjanów na ziemiach polskich oraz 23 października 1999 r., kończące obchody pięćdziesiątej rocznicy śmierci kard. Augusta Hlonda. Temu wydarzeniu towarzyszyła okolicznościowa wystawa dotycząca osoby wielkiego salezjanina³⁸.

³⁶ Arch. zakł. Indeks Generalny Studentatu Filozoficznego; Kronika Domu pw. św. Józefa.

³⁷ „Inspektorie północne dążą do stworzenia odrębnych domów nowicjackich oraz odrębnych seminariów; inspektoriat pilski w Łądzie razem teologia i filozofia, zaś inspektoriat łódzki: filozofia w Woźniakowie, a teologia w Lutomierniku” ASIK, t. KSIP, Częstochowa 27–28 V 1982 r.; ASIW t, Seminarium Teologia, L Erezione Canonica della Casa San Francesco di Sales in Łódź, Prot. N. 065/96, J. Vecchi, Roma 15 V 1996; Rektor ATK ks. J. Bartnicki do ks. Z. Malinowskiego, Warszawa 7 II 1997 r.; ks. Z. Pisiałek CP do ks. J. Strusia, Warszawa 19 VI 1999 r.; J. Pietrzykowski. *Zarys dziejów WSD TS w Łądzie (1952–2002)*, w: *50 lat Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie nad Wartą (1952–2002)*, red. M. T. Chmielewski, Łąd 2002, s. 24–25.

³⁸ Por. ASIW, t. Seminarium Teologia, Program Sympozjum „Dzieło Księdza Bosko w Polsce”; „Pro Memoria”, listopad 1999.

Dyrektor teologii jest rektorem WSD TS i on reprezentuje instytucję na zewnątrz. W latach 1996–2005 teologię studiowało 141 alumnów (w tym 6 pasjonistów), a 73 przyjęło święcenia kapłańskie³⁹.

3. Duszpasterstwo młodzieżowe⁴⁰

Konstytucje salezjańskie w swojej pierwszej i drugiej części mówią o misji Zgromadzenia, jaką wytyczył ks. Bosko. Sposób realizacji tej misji składa się na całość działalności salezjańskiej, która ma różne aspekty: ewangelizację, wychowanie, dzieła powołaniowe, stowarzyszenia, przygotowanie kolejnych pokoleń salezjanów, świeckich animatorów i współpracowników. Zawsze jednak w centrum wszelkich działań i dzieł pozostawać powinna młodzież.

Spoglądając na mijające 25 lat istnienia warszawskiej inspektorii salezjanów, można się łatwo przekonać, iż rodzaje podejmowanych dzieł, styl i owoce pracy dopomagały korygować nasz statut wychowawców i duszpasterzy młodzieży, aby był on jak najbardziej praktyczny i autentyczny. Wszelkie podejmowane starania, by wyjść naprzeciw oczekiwaniom młodzieży, na przestrzeni tych 25 lat zaowocowały w sposób bardzo konkretny.

Zmiany ustrojowe i społeczne, które przeszedł nasz kraj w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia pozwoliły nam na postawienie pierwszego tak ważnego i znaczącego kroku w kierunku przekształcenia form naszej działalności, która w latach powojennych i komunistycznych skoncentrowała się na duszpasterstwie parafialnym, w dzieło misyjne, którego formę zaczęły określać „potrzeby tych, dla których się poświęcamy” (K 41). Był to ten sam krok, który postawił ks. Bosko, przekształcając turyńskie oratorium, będące dziełem typowo parafialnym, w miejsce, które stało się dziełem wychowawczym i duszpasterskim dla wszystkich, szczególnie dla tych, którymi nikt się nie zajmował.

Pierwszą formą tej odnowionej działalności salezjańskiej naszej inspektorii, stały się oratoria-centra młodzieżowe. Ich powstanie wiązało się oczywiście z wygospodarowaniem pomieszczeń, zapleczem logistycznym, tworzeniem boisk, ale przede wszystkim prowadziło do angażowania młodych ludzi do współpracy w dziele wychowania. Rozwój płaszczyzny oratoryjnej naszych placówek prowadził przez wypracowanie procesu formacji animatorów i współpracowników, doskonalenia metod, tworzenia projektów wychowawczych, szukania wciąż nowych propo-

³⁹ Statut WSD TS Inspektorii św. Stanisława Kostki, 12 V 2001 r. Rektorami w Łodzi byli: ks. dr Józef Struś (1996), ks. dr Kazimierz Gryzenia (1997–2003 – nie pełnił obowiązków dyrektora) i ks. dr Tadeusz Jarecki (2003 –).

⁴⁰ Tekst opracowano na podstawie: Dokumentacja Archiwum Ośrodka Powołaniowego za lata 1997–2004. Sprawozdanie o stanie Inspektorii św. Stanisława Kostki, Dokumenty Kapituły Inspektorialnej 1998, Inspektoriat św. Stanisława Kostki w latach 1998, 1999, 2000. Sprawozdanie inspektora ks. Józefa Strusia, Warszawa 2001, Sprawozdanie z życia i działalności inspektorii w sześciolecie posługi inspektora ks. Józefa Strusia, Warszawa 2002.

zycji dla gromadzącej się wokół oratoriów młodzieży. Doświadczenie różnorodnych działań w ramach oratorium doprowadziło także do uregulowań prawnych tej sfery działalności salezjańskiej, a co za tym idzie do kolejnych aktów rejestracji oratoriów jako stowarzyszeń na prawach państwowych. Na dzień dzisiejszy w Inspektorii św. Stanisława Kostki działają 23 oratoria, z których 17 ma statut prawny. Oprócz salezjanów odpowiedzialnych za ten rodzaj działalności salezjańskiej w oratoriach czynnie współpracuje około 300 animatorów i pomocników.

Płaszczyna oratorium-centrum młodzieżowego to szereg propozycji skierowanych do młodzieży. Jedną z nich jest Salezjańska Organizacja Sportowa SALOS. Korzenie tej organizacji sięgają ks. Bosko, sport i zabawy ruchowe stanowiły bowiem nieodłączny element systemu prewencyjnego. Pierwsze działania, które można związać z nazwą SALOS, datujemy na 1990 r. Wtedy po raz pierwszy drużyna z Polski wzięła udział w Europejskich Igrzyskach Młodzieży Salezjańskiej oraz przeprowadzono pierwsze mistrzostwa w piłkę nożną dla Polski salezjańskiej zorganizowane przez Inspektorię Warszawską. Za oficjalny dzień narodzin Salezjańskiej Organizacji Sportowej SALOS przyjmuje się 6 czerwca 1992 r. Podczas zebrania założycielskiego przyjęto wówczas statut oraz powołano do życia stowarzyszenie. SALOS ma osobowość prawną, jest członkiem Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Prowadzona działalność popularyzatorska, naukowa i wydawnicza przyczyniła się do stworzenia podstaw prawnych i organizacyjnych do tworzenia stowarzyszeń lokalnych. Do dnia dzisiejszego powstało 29 stowarzyszeń lokalnych SALOS. Zrzeszają one ponad 2 tys. młodych ludzi pod kierunkiem prawie dwustu animatorów, trenerów i działaczy sportowych. Rokrocznie organizowane są dziesiątki imprez sportowych o charakterze lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim i światowym. SALOS współpracuje również z Ministerstwem Edukacji Narodowej i Sportu, Episkopatem Polski oraz wieloma innymi instytucjami rządowymi i pozarządowymi.

Odpowiedzią na wciąż pogłębiający się proces zubożenia niektórych środowisk społecznych i nasilających się zjawisk patologicznych w rodzinie było powstanie świetlic środowiskowych w ramach działalności oratoryjnej. Stały się one miejscem, gdzie dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych biedą i patologią oraz z rodzin rozbitych znajdują klimat pokoju, przyjaźni i miłości, a także otrzymują regularną pomoc pedagogiczną i psychologiczną, a często również możliwość regularnego odżywiania się. Obecnie w naszych oratoriach działa 9 takich świetlic. Niektóre z nich mają również odrębną osobowość prawną.

Różnorodna działalność oratorium nie mogła pominąć ani wykluczyć ze swoich kręgów dzieci upośledzonych. W Inspektorii Warszawskiej działają trzy grupy Wiara i Światło, które zrzeszają około 200 osób: dzieci i rodziców, włączając się również czynnie w ogólnopolską działalność tego ruchu.

Pośród grup będących częścią ruchów i stowarzyszeń istniejących w łonie Kościoła, a działających przy oratoriach, należy wymienić również Wspólnoty Taizé, grupy Ruchu Światło-Życie, Odnowy Charyzmatycznej oraz Pustyni Miast.

Nie można pominąć takich sfer pracy oratoryjnej, jak: schole dziecięce, zespoły muzyczne, grupy teatralne, grupy charytatywne, koła biblijne, koła misyjne, koła plastyczne, koła modelarskie oraz językowe, filmowe kluby dyskusyjne.

Formą działalności wartą podkreślenia jest Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej ZHR. Związek powstał w 1989 r., wyrastając z Niezależnego Ruchu Harcerskiego, który skupiał wówczas środowiska harcerskie pragnące stworzyć alternatywę dla ZHP. W ramach grup ZHR salezianie-instruktorzy stworzyli Salezjański Ruch Programowo-Metodyczny „Dęby”, zatwierdzony przez władze ZHR. Ruch skupia drużyny harcerskie działające przy placówkach salezjańskich oraz inne drużyny, harcerzy starszych i instruktorów, pragnących w wychowaniu harcerskim wcielać w życie metodę św. Jana Bosko. Obecnie w ramach programu „Dęby” działa 7 kręgów harcerskich. Biorą one czynny udział w obozach letnich i zimowych, rekolekcjach i skupieniach, pomagają przy organizacji Campo Bosco, podejmują służbę przy żłóbkach i Grobach Pańskich.

Żywą i aktywną częścią oratorium stanowi Liturgiczna Służba Ołtarza. Skupia ona ponad 1300 ministrantów, objętych programem formacyjnym LSO. Jest to szczególnie ważny element działalności salezjańskiej, gdyż grupy ministranckie stanowią idealne miejsce do odkrywania i wzrostu powołań. Na przestrzeni lat forma i styl prowadzenia grup LSO uległa znacznym przemianom. Rokrocznie odbywa się ogólnoinspektorialne święto Liturgicznej Służby Ołtarza zwane *Dominikaliami*. Łączy ono elementy modlitwy i rozrywki, prowadzi do przeżycia wspólnoty i przyjaźni.

Wielokrotnie na przestrzeni lat działalność oratorium przybierała charakter o wiele szerszy niż tylko parafia. Przez długie lata organizowano przeglądy piosenki religijnej (Maria Song, Cecyliada, Psallite Deo i inne), które przyciągały do naszych oratoriów młodzież z miasta, regionu, a nierzadko z odległych zakątków Polski. Nadal kilka z naszych oratoriów organizuje własne przeglądy piosenki o zasięgu regionalnym.

Równie ciekawą i cieszącą się powodzeniem praktyką oratoryjną jest działalność wydawnicza. Wiele oratoriów ma własne czasopisma i gazetki, które są systematycznie rozprowadzane na terenie parafii i miast. W skali inspektorii takim czasopismem do 2000 r. były „Ziarna”, ukazujące się w nakładzie 10 000 egzemplarzy i znajdujące swych odbiorców w całej Polsce.

Ksiądz Bosko w swoim oratorium nie zapominał nigdy o rozwijaniu talentów i naturalnych zdolności, w które tak bogaci są młodzi ludzie. Także w inspektorii warszawskiej starano się nie zaniedbywać tej, jakże ważnej, sfery życia, jaką jest teatr. W wielu naszych oratoriach przez długie lata istniały bardzo liczne grupy teatralne, które rokrocznie wystawiały kilka spektakli teatralnych. Były to przede wszystkim Jasełka oraz Misteria Męki Pańskiej. Praktyka ta jest do dziś podtrzymywana w kilku naszych oratoriach i znajduje szeroki odbiór – Misterium Męki Pańskiej w Czerwińsku rokrocznie ogląda około 8000 ludzi.

Kapituła Generalna 24. wskazała istotną rolę i znaczenie różnorodnych form organizacji i formacji młodzieży. Odpowiedzią na to wezwanie Kapituły stała się Inspektorialna Rada Młodych wraz z lokalnymi radami młodych. Takie lokalne rady powstały już w większości naszych oratoriów i zraszają one młodych ludzi najbardziej zaangażowanych w działalność oratoryjną.

Jednym z owoców działań w celu integracji młodych ludzi w duszpasterstwo młodzieżowe było stworzenie wydarzenia o nazwie Campo Bosco. Odbywa się ono regularnie każdego od 1993 r. Gromadzi młodzież objętą duszpasterstwem salezjańskim na co dzień oraz wszystkich, którzy biorą udział w akcjach letnich i zimowych organizowanych przez oratoria. Campo Bosco ma charakter święta młodych. Łączy w sobie elementy duchowości, modlitwy, refleksji oraz wypoczynku, rozrywki, radości przebywania w gronie przyjaciół. Wydarzeniu towarzyszą konferencje, koncerty, spektakle, praca w grupach. Trwające trzy dni święto gromadzi zwykle od 500 do 1000 osób.

W działalność oratoryjną wkomponowuje się również ruch pielgrzymkowy. W ramach pielgrzymek diecezjalnych prowadzone są od kilkunastu lat grupy pielgrzymkowe z Płocka i Warszawy, od kilku lat z Żyrardowa. Od piętnastu lat wyrusza Salezjańska Piesza Pielgrzymka z Suwałk do Wilna, a od dwudziestu trzech lat Różanystok gości pielgrzymkę z Białegostoku, zapoczątkowaną z okazji koronacji obrazu sanktuarium różanostockiego.

Osobną sferą działalności młodzieżowej jest duszpasterstwo akademickie. W historii inspektorii istniały cztery silne ośrodki duszpasterstwa środowisk akademickich. Trzy z nich działają do dziś: DA „Petroklezja”, DA „Przystań” i DA „Węzeł”. Zraszają one blisko 1000 osób. Powstały w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Duszpasterstwo akademickie „Węzeł” z Łodzi w 1992 r. zarejestrowano jako Stowarzyszenie Akademickie „Węzeł”. Działa w nim jedenaście sekcji. Najważniejsze formy działalności to: forum dyskusyjne „Meritum”, katechezy przedmażeńskie, wieczory autorskie, galeria, wspólnota pomocy niepełnosprawnym, grupy modlitewne, pismo „Sternik”, doroczne koncerty ewangelizacyjne „Baw się bez dopingu”, Ruch Kościoła Domowego, grupa charytatywna. Przy „Węzle” istnieje również świetlica Małe Dzieci – miejsce, w którym dzieci z rodzin ubogich i zagrożonych mogą spędzić wolny czas, zjeść posiłek, odrobić lekcje – opiekuje się nimi około 20 studentów. „Węzeł” ma w swej historii również przeglądy religijnej poezji śpiewanej i audycje radiowe.

W 1992 r. pojawiła się nowa rzeczywistość młodzieżowej działalności salezjańskiej – *Saruel*. Salezjański Ruch Ewangelizacyjny *Saruel* zrodził się w odpowiedzi na wezwanie Kościoła do *nowej ewangelizacji*. Ruch narodził się podczas rekolekcji ewangelizacyjnych. Wielu młodych ludzi uczestniczących w tych rekolekcjach zapragnęło kontynuacji doświadczenia, jakie przeżyli w czasie wakacji. *Saruel* umożliwia młodym ludziom, szczególnie zagubionym i oddalonym od Boga i Kościoła, doświadczyć Bożej miłości i bezinteresownej przyjaźni ludzkiej, a następnie zaangażować ich w ewangelizację ich środowisk życia. Ruch stara się

to osiągnąć przez rekolekcje organizowane w czasie ferii i wakacji oraz przez rekolekcje szkolne i parafialne. Nieodłączną formą działalności jest teatr i muzyka. Grupa teatralna *Saruel* podczas siedmiu lat istnienia stworzyła sześć dużych autorskich spektakli teatralnych, które wystawiano w całej Polsce. Zespół muzyczny *Saruel Music* wydał cztery płyty oraz zagrał liczne koncerty w Polsce i zagranicą, wpisując się tym samym na trwałe do kanonu polskiej muzyki chrześcijańskiej. Od początku działalności w organizowanych przez *Saruel* akcjach wzięło udział kilkanaście tysięcy młodzieży z Polski, Białorusi, Ukrainy, Francji i Anglii.

Do dzieł młodzieżowych na szczeblu inspektorialnym należy zaliczyć również działalność Ośrodka Powołań. Od 1992 r. przybierał on różne formy działalności i angażował coraz większą liczbę współbraci odpowiedzialnych za poszczególne działania. Od dwóch lat istnieje pod nazwą Ośrodka Młodzieżowo-Powołaniowego „Emaus”. Ośrodek organizuje: Dzień Otwartych Drzwi w łódzkim seminarium, skupienia adwentowe i wielkopostne, rekolekcje dla maturzystów, obozy zimowe i wakacyjne, weekendy z ks. Bosko, animuje działalność powołaniową na poszczególnych placówkach inspektorii. Dysponując równocześnie bazą materialną, jest miejscem, gdzie młodzież może oddawać się refleksji, modlitwie oraz znaleźć pomoc duchową i wychowawczą.

Mówiąc o działalności młodzieżowej inspektorii, nie wolno pominąć ośrodków wypoczynkowych w Lutomiersku, Ostródzie-Kaczorach i Rudce Starościńskiej⁴¹. Są to miejsca, które każdego goszczą dzieci, młodzież nie tylko z naszych oratoriów, ale również z całej Polski i zagranicy.

Jednym z młodszych ruchów, jaki pojawił się w Inspektorii Warszawskiej, jest Wolontariat Misyjny. Działa on przy Ośrodku Misyjnym i zrzesza kilkudziesięciu młodych ludzi, którzy odkrywają w swoim życiu powołanie misyjne.

Beniaminkiem wśród dzieł i ruchów młodzieżowych, a zarazem odpowiedzią na współczesne wyzwania świata, jest portal internetowy bosko.pl. Portal powstał trzy lata temu. Każdego dnia odwiedza go około 5000 internautów.

4. Placówki edukacyjne i wychowawcze

Przemiany polityczne i społeczne, jakie dokonały się w Polsce w 1989 r., dały impuls do odradzania się tradycji szkolnictwa katolickiego. Inspektoria św. Stanisława Kostki stosunkowo szybko podjęła to wyzwanie. Okazało się ono niełatwym zadaniem, ponieważ nie mieliśmy przygotowanej salezjańskiej kadry kierowniczej. Zaledwie kilku współbraci mogło podjąć pracę dydaktyczną. Jednakże determinacja, przede wszystkim inspektora ks. Zbigniewa Malinowskiego, by powrócić do istoty naszego posłannictwa i charyzmatu, spowodowały, że

---

⁴¹ Od 2002 r. ośrodek w Rudce nie jest administrowany przez salezjanów. Współbracia włączają się w prowadzenie działań duszpasterskich, organizowanych w ośrodku w czasie wakacji.

u początku III Rzeczypospolitej rozpoczynały działalność salezjańskie placówki edukacyjne na terenie Inspektorii Warszawskiej.

W 1991 r. w Łodzi przy ul. Wodnej uruchomiono Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. ks. Bosko. Szkoła wróciła do budynku, który w latach 1922–1962 mieścił słynną Salezjańską Szkołę Rzemiosł. Pierwszym dyrektorem⁴² został ks. Antoni Gabrel, który powrócił wówczas do kraju z pracy misyjnej. Wspierali go oddelegowani współbracia. Naukę rozpoczęło 89 uczniów w trzech klasach.

W kolejnych latach wraz ze zwiększającą się liczbą uczniów prowadzono prace przystosowujące stary budynek do prowadzenia zajęć lekcyjnych. W miejscu warsztatów szkolnych wybudowano wielofunkcyjną halę sportową (1999–2001). W tym kompleksie znalazło swoje lokum także oratorium prowadzone przez Wspólnotę św. Barbary.

Rok 1993 zaowocował w dwa nowe dzieła wychowawcze. W Warszawie powstała bursa dla młodzieży męskiej, a w Sokołowie Podlaskim Liceum Ogólnokształcące i internat.

Koncepcja zagospodarowania obiektu przy ulicy Wiślanej 6 w Warszawie⁴³ była jedna: praca wychowawcza wśród młodzieży w bursie salezjańskiej. Zezwolenia władz oświatowych i miasta na prowadzenie takiej placówki pozwoliły na niezwłoczne uruchomienie działań polegających na powołaniu kadry wychowawczej i administracyjnej oraz na rozpoczęcie naboru kandydatów na rok szkolny 1993/94. Prac remontowych i adaptacyjnych w celu otwarcia bursy dla chłopców podjął się ks. Jarosław Szadkowski, mianowany dyrektor⁴⁴, z bardzo młodą kadrą salezjańską.

Obiekt spełnia na dzień dzisiejszy wymagane standardy placówki oświatowo-wychowawczej pod względem bazowym. Ma cztery kondygnacje: na parterze znajdują się pomieszczenia biurowe, kuchnia ze stołówką i zapleczem, sala gimnastyczna z siłownią. Na trzech piętrach jest 58 pokoi mieszkalnych 1–4-osobowych, 3 świetlice, 2 pokoje cichej nauki z podręczną biblioteczką, łazienki i sanitariaty usytuowane w dwóch pionach przy klatkach schodowych.

W bursie mieszka 135 chłopców uczęszczających do różnych szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych na terenie Warszawy. Pochodzą oni w większości z okolic Warszawy, choć zdarza się, że trafiają z miejscowości odległych, a nawet zza wschodniej granicy Polski. W miarę wolnych miejsc przyjmowani są także

---

⁴² Dyrektorzy szkoły w Łodzi: ks. Antoni Gabrel (1991–1995), ks. Józef Belniak (1995–2001), ks. Marian Nycz (od 2001 r.).

⁴³ Do domu przy ulicy Wiślanej 6 w Warszawie salezjanie powrócili 1 VII 1993 r. na podstawie orzeczenia Komisji Majątkowej nakazującego zwrot udowodnionej własności. Budynek Szkoły Graficznej zawłaszczyły w 1950 r. władze PRL. W 1919 r. ks. Jan Siemiec (1846–1919) ofiarował go Towarzystwu Salezjańskiemu wraz z kościołem, który został zburzony w czasie II wojny światowej.

⁴⁴ Dyrektorzy Bursy w Warszawie: ks. Jarosław Szadkowski (1993–1997), ks. Stanisław Chrobak (1997–2002), ks. Jerzy Walo (od 2002).

studenci warszawskich uczelni. Personel wychowawczy stanowią współpracownicy. Zatrudniony jest również świecki personel pomocniczy.

W Sokołowie Podlaskim powrócono do tradycji szkolnej po 45 latach przerwy. Historia salezjańskiego szkolnictwa salezjańskiego na Podlasiu sięga 1925 r. Trwała nieprzerwanie do 1948 r., łącznie z tajnymi kompletami w czasie II wojny światowej.

Od 1 września 1993 r. reaktywowano Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące. Patronem obrano Henryka Sienkiewicza, by wyrazić w ten sposób kontynuację tradycji pierwszej szkoły, która w Sokołowie i całym powiecie cieszyła się dużym uznaniem. Łącznie ze szkołą zaistniał internat dla chłopców pw. św. Józefa. Pierwszym dyrektorem szkoły⁴⁵ został ks. Stanisław Bogdański, długoletni pracownik sekretariatu misyjnego w Episkopacie Polskim w Warszawie, a pierwszym kierownikiem internatu⁴⁶ i jednocześnie zastępcą dyrektora szkoły był ks. Ryszard Woźniak.

Szkoła została zorganizowana w budynku parafialnym, w pomieszczeniach służących wcześniej do nauki religii. W dwa lata później rozpoczęto budowę gmachu dydaktycznego. Prace przeciągały się wskutek braku funduszy. Ostatecznie oddano go do użytku we wrześniu 1999 r. Kolejną poważną inwestycją była budowa sali gimnastycznej, tym razem trwała zaledwie rok (2000–2001). Internat ze „starej plebani” przeniesiono w 2001 r. do pomieszczeń, w których rozpoczęła swoją działalność szkoła. W internacie zamieszkują uczniowie z różnych stron Polski oraz z innych krajów Europy (Łotwa, Białoruś, Niemcy, Holandia). Jednym bowiem z celów sokołowskiej szkoły jest jej oddziaływanie na młodzież z krajów byłego Związku Radzieckiego.

W 1994 r. salezjanie, zaproszeni przez władze samorządowe Mińska Mazowieckiego, otworzyli Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące im. ks. Augusta Czartoryskiego. Ofiarowana im została na własność posesja wraz z zabytkowym pałacykiem. Podjęte remonty pozwoliły od 1 września 1994 r. na rozpoczęcie nauki przez uczniów dwóch klas. Dyrektorem szkoły⁴⁷ mianowano ks. Krzysztofa Lisa. W ten sposób na mapie Inspektorii Warszawskiej pojawiła się placówka w nowym miejscu.

W 1996 r. oddano do użytku wyremontowany drugi budynek, a w 1999 r. dobudowano na jego części piętro. Wielkim wydarzeniem okazała się budowa sali gimnastycznej (2000–2002) wg projektu (z modyfikacjami) sali z Sokołowa Pod-

---

⁴⁵ Dyrektorzy szkoły w Sokołowie Podlaskim: ks. Stanisław Bogdański (1993–2001), ks. Julian Dzierżak (od 2001).

⁴⁶ Kierownicy internatu w Sokołowie Podlaskim: ks. Ryszard Woźniak (1993–1994), ko. Kazimierz Zdzichowski (1994–1996), ks. Marek Zedlewski (1996–1997), ks. Ryszard Śliwiński (1997–1998), ks. Julian Dzierżak (1998–2001), ks. Wojciech Witkowski (2001–2002), ks. Rafał Wroniecki (2002–2004), ks. Łukasz Mastalerz (od 2004).

⁴⁷ Dyrektorzy szkoły w Mińsku Mazowieckim: ks. Krzysztof Lis (1994–1998), ks. Paweł Kacprzak (1998–2004), ks. Ryszard Woźniak (od 2004).

laskiego. Jej zaistnienie rozwiązało poważne problemy prowadzenia zajęć wychowania fizycznego, a także przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych szkoły.

W 1995 r. powstała szkoła w Ostródzie. Pomysłodawcą i pierwszym dyrektorem⁴⁸ Salezjańskiego Liceum Ogólnokształcącego im. św. Dominika Savio był ks. Tadeusz Niewęglowski, ówczesny proboszcz parafii św. Dominika Savio. Naukę rozpoczęło 52 uczniów w dwóch klasach pierwszych.

Bazą lokalową szkoły stał się budynek plebanii. Część oratoryjna budynku nie była w pełni wykorzystana, co pozwoliło na zaadaptowanie kilku sal na potrzeby szkoły. Z czasem przejęto całe oratorium. Planowana jest budowa sali sportowej, co w znacznym stopniu przyczyni się do powiększenia bazy dydaktycznej i umożliwi lepszą organizację imprez szkolnych.

W pofranciszkańskim zespole klasztornym w Lutomiersku k. Łodzi powstała w 1996 r. Salezjańska Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna im. Antoniego Chlondowskiego. Jest ona kontynuacją Salezjańskiej Szkoły Organistowskiej w Przemysłu, która została założona w 1916 r. przez ks. Antoniego Chlondowskiego, wybitnego kompozytora muzyki kościelnej, i istniała – z przerwą w latach okupacji niemieckiej – do 1963 r., w którym została zlikwidowana przez władze komunistyczne.

Uczniowie lutomierskiej szkoły rekrutują się z różnych regionów Polski, a nawet spoza jej granic. Wszyscy mieszkają w internacie istniejącym przy szkole, mają stały dostęp do instrumentów. Program kształcenia w szkole obejmuje przedmioty ogólnokształcące, umożliwiające uzyskanie matury, a także przedmioty muzyczne – te same, które obowiązują uczniów szkół muzycznych II stopnia na wydziale instrumentalnym w klasie organów, oraz specyficzną dla profilu szkoły grupę przedmiotów dotyczących wykonawstwa muzyki kościelnej. Salezjańska Szkoła Muzyczna stawia sobie za cel wykształcenie profesjonalnej kadry organistów i muzyków, przygotowanych zarówno do pracy w kościele, jak i do podjęcia studiów muzycznych. Merytoryczną opiekę nad procesem nauczania w szkole sprawuje Katedra Organów, Klawesynu i Muzyki Dawnej z Łodzi.

Uczniowie (chór, orkiestra dęta i poszczególni uczniowie jako soliści-organiści) biorą czynny udział w życiu kulturalnym, muzycznym i koncertowym zarówno w środowisku lokalnym, jak i szerszym – ogólnopolskim. Od 1998 r. chór szkolny (męski) współpracuje z orkiestrą i chórem żeńskim Zespołu Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina z Bydgoszczy. Współpraca ta owocuje poszerzeniem repertuaru i wspólnymi koncertami.

Od września 2004 r. rozpoczęła działalność, obok już istniejącej, Salezjańska Szkoła Muzyczna II stopnia. Celem kształcenia w niej jest wszechstronne praktyczne i teoretyczne przygotowanie uczniów do pełnienia funkcji muzyka kościelnego (organisty, dyrygenta chóru, kantora). Uczniami tego cyklu kształcenia

---

⁴⁸ Dyrektorzy szkoły w Ostródzie: ks. Tadeusz Niewęglowski (1995–1997), ks. Jarosław Szadkowski (1997–1998), ks. Stanisław Stachal (od 1998).

mogą być osoby uczące się muzyki już wcześniej (najlepiej z ukończoną szkołą muzyczną I stopnia) oraz te, które nie spełniają tego warunku, jednakże ich predyspozycje są wysoko ocenione przez komisję rekrutacyjną.

Nauka odbywa się w systemie 6-letnim, przy czym komisja kwalifikacyjna może zdecydować o przyjęciu na rok wyższy niż pierwszy. Absolwenci otrzymają państwowy dyplom ukończenia Szkoły Muzycznej II stopnia oraz dyplom organisty, uprawniający do podjęcia pracy na stanowisku organisty kościelnego. Program kształcenia w szkole obejmuje przedmioty muzyczne – te same, które obowiązują uczniów szkół muzycznych II stopnia na wydziale instrumentalnym w klasie organów, oraz specyficzną dla profilu szkoły grupę przedmiotów dotyczących wykonawstwa muzyki kościelnej.

Dyrektorem obu szkół jest nieprzerwanie ks. Zbigniew Malinowski. Wspierają go w pracy salezjanie uczący niektórych przedmiotów muzycznych. Pierwszym kierownikiem internatu⁴⁹ był ks. Kazimierz Dąbrowski, który pełnił jednocześnie obowiązki zastępcy dyrektora szkoły.

Okres posługi inspektorskiej ks. Zbigniewa Malinowskiego (1990–1996) od strony narodzin salezjańskiej edukacji należy ocenić jako sukces, który możliwy był dzięki jego zaufaniu Opatrzności i współpraciom. Wzmoczona aktywność w dziedzinie szkolnej w tym czasie, umiejętność podjęcia ryzyka, przyczyniły się zapewne do tego, że podczas sprawowania urzędu przez kolejnego inspektora ks. Józefa Strusia (1996–2002) łatwiej było otwierać kolejne dzieła wychowawcze i rozszerzać ofertę wynikającą z reformy systemu oświaty, która rozpoczęła się w szkolnym 1998/99. Wskutek jej założeń pojawiła się możliwość powołania do istnienia od 1999 r. szkół gimnazjalnych oraz konieczność przekształcenia w 2002 r. szkół ponadpodstawowych w ponadgimnazjalne. Było to duże wyzwanie, któremu udało się sprostać. W związku z powyższym w latach 2002–2004 administracyjnie istniały w inspektorii równoległe szkoły ponadpodstawowe (do 2004 r.) oraz ponadgimnazjalne (od 2002 r.), a także gimnazja⁵⁰.

Działalność Salezjańskiego Liceum Ogólnokształcącego im. św. Jana Bosko w Legionowie, po trudach zmagania o zorganizowanie szkoły i zapoczątkowanie jej działalności, rozpoczęła się od uroczystego poświęcenia budynku 6 września 1998 r. przez ordynariusza warszawsko-praskiego biskupa Kazimierza Romaniuka. Do dwóch pierwszych klas przyjęto wówczas 57 osób. Salezjanie otrzymali część budynku dotychczasowej szkoły podstawowej, zamieszkali natomiast nieopodal, w

---

⁴⁹ Kierownicy internatu w Lutomiersku: ks. Kazimierz Dąbrowski (1996–1999), ks. Mariusz Lach (1999–2000), ks. Artur Fijałkowski (2000–2004), ks. Marek Dzięgielewski (od 2004).

⁵⁰ Rok 1999 zaowocował powstaniem przy istniejących już szkołach gimnazjów. Reforma szkolnictwa okazała się bardzo sprzyjająca działalności edukacyjnej Inspektorii Warszawskiej. Z wyjątkiem lutomierskiej szkoły (ma ona bowiem swoją specyfikę z racji na kształcenie muzyczne) wszystkie inne otworzyły oddziały z klasami gimnazjalnymi.

wykupionym domu. Organizowaniem szkoły zajęła się wspólnota złożona z trzech współbraci pod kierunkiem dyrektora⁵¹ ks. Dariusza Matuszyńskiego.

Potrzebę otwarcia dzieła wychowawczego w Legionowie zgłosiła grupa rodziców i zarządu miasta. Charakter i specyfika podwarszawskiej miejscowości, w ocenie inicjatorów, wprost domagały się przybycia salezjanów z ich propozycją prowadzenia młodzieży w duchu chrześcijańskich wartości, w stylu ks. Bosko.

W podobnych okolicznościach powstał w 2003 r. Zespół Szkół Salezjańskich (Katolickie Liceum Ogólnokształcące i Gimnazjum Katolickie) w Olsztynie. 31 stycznia 2003 r. zarząd Towarzystwa Przyjaciół Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego⁵² zwrócił się do salezjanów z propozycją przejęcia szkoły. Przekazania dokonano aktem notarialnym w sierpniu 2003 r., a symbolicznie odbyło się ono podczas uroczystej inauguracji 18 września 2003 r. Dyrektorem zespołu został mianowany ks. Dariusz Stępkowski. Do szkoły uczęszcza 160 uczniów.

Osobny rozdział w historii szkolnictwa salezjańskiego Inspektorii Warszawskiej nastąpił w 2002 r. z chwilą powstania w Różanymstoku ośrodka wychowawczego, który jest placówką opiekuńczo-wychowawczą o charakterze resocjalizacyjnym. Od września 2002 r. rozpoczął działalność w odzyskanych budynkach Salezjański Dom Młodzieżowy (SDM) złożony z Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego i Bursy Salezjańskiej. Funkcję organizowania tej placówki powierzono ekipie młodych salezjanów, a obowiązki dyrektora powierzono ks. Krzysztofowi Grzędzińskiemu. Warto jednak zauważyć, że ogromną determinacją, by przez powstanie placówki wychowawczej powrócić do pierwotnej działalności w Różanymstoku, wykazał się tamtejszy proboszcz i dyrektor wspólnoty ks. Sławomir Goworek. On też od początku wspiera moralnie i finansowo rodzące się dzieło.

Bursę zamieszkuje ponad 60 wychowanków uczęszczających do szkół publicznych znajdujących się na terenie Różanegostoku. Ośrodek natomiast może pomieścić do 50 wychowanków, którzy trafiają do niego na mocy decyzji sądu. W ośrodku znajdują się szkoły podstawowa i gimnazjum umożliwiające wychowankom realizację obowiązku szkolnego i zdobycie wykształcenia. SDM jest otwarty dla młodzieży z całej Polski.

Decyzja o zaistnieniu SDM-u w Różanymstoku zapadała w okresie przekazywania władzy kierowania Inspektorią Warszawską. Duże zasługi leżą po stronie ustępującego ks. Józefa Strusia. Jednakże troska o nadanie temu dziełu odpowiedniego kształtu spoczęła na nowym inspektorze – ks. Janie Niewęglowskim. Być może jest to sygnał, że w najbliższej przyszłości będziemy otwierać tego typu dzieła, taki jest bowiem wymóg obecnego czasu.

---

⁵¹ Dyrektorzy szkoły w Legionowie: ks. Dariusz Matuszyński (1998–2001), ks. Sławomir Lubiniński (od 2001)

⁵² Szkoła została założona w 1990 r. przez Krąg Inteligencji Katolickiej z Olsztyna. Wielkim donatorem szkoły, któremu zawdzięcza ona możliwość istnienia, jest Georg Dietrich.

Mimo różnorodnych okoliczności powstawania poszczególnych dzieł oświatowych, przestrzeni czasowej sięgającej 13 lat między najstarszym i najmłodszym, a także odległości wynikającej z zasięgu terytorialnego Inspektorii Warszawskiej, należy zauważyć, iż mają one wiele elementów wspólnych. Dotyczy to programu wychowawczego i przedsięwzięć wychowawczych oraz stylu nauczania. W każdej placówce przywiązuje się wielką wagę do rozwoju w dziedzinie sportu, muzykowania, teatru, istnienia różnych kół zainteresowań, umożliwiających rozwój wychowanków. Kładzie się duży nacisk na nauczanie nowożytnych języków obcych, organizując przy tym wymianę młodzieży z licznymi krajami Europy. Nauczane są także język łaciński i filozofia, które uświadamiają młodzieży korzenie naszej cywilizacji. We wszystkich placówkach funkcjonują biblioteki, w wielu przypadkach tworzone od podstaw. Poczyniono różnego rodzaju inwestycje na rzecz rekreacji i sportu, od budowania sal gimnastycznych po organizowanie boisk i gromadzenie sprzętu sportowego. W każdej placówce prężnie działa Salezjańska Organizacja Sportowa, promująca wszelkiego typu przedsięwzięcia dotyczące sportu masowego dzieci i młodzieży.

Na szczególną uwagę zasługuje formacja religijna. Wszędzie spotkać można podobne sposoby prowadzenia ku Bogu, od „słówka” podczas modlitwy porannej poprzez organizowane dni skupienia, rekolekcje, po sprawowanie liturgii i sakramentów. Wydatną pomoc świadczą w tym zakresie stowarzyszenia katolickie, w których wszystkie instytucje szkolne uczestniczą: Rada Szkół Katolickich (RSK) oraz Federacja Szkół Salezjańskich (FSS). RSK to organ Konferencji Episkopatu Polski czuwający nad „katolickością” szkół prowadzonych przez Kościół katolicki w Polsce. FSS od 2003 r. czuwa nad tożsamością salezjańską naszych szkół i włącza w środowisko i struktury międzynarodowe. Obie organizacje mają charakter wspierający, a nie nadrzędny.

Na rzecz szkół działają również powołane dwie fundacje: Fundacja „Nauki i Wychowania” w Łodzi oraz Fundacja „Ku Mądrości” im. dr Anny Dux w Sokołowie Podlaskim. Wiążemy z nimi nadzieje propagowania idei wychowania w duchu ks. Bosko i liczymy także na materialne wspieranie podejmowanych inicjatyw.

Wymienione placówki mają status instytucji niepublicznych o uprawnieniach publicznych. Prywatny ich charakter zmusza do pobierania czesnego⁵³. Aczkolwiek jest ono stosunkowo niskie, to jednak dla wielu rodzin stanowi barierę nie do pokonania. Z tego względu w Sokołowie Podlaskim poczyniono kroki w kierunku powołania publicznego gimnazjum i liceum z internatem. Szkoły te zaczną funkcjonować od września 2005 r. Być może z uwagi na powszechną pauperyzację społeczeństwa polskiego jest to ważny krok w kierunku otwierania się na tę młodzież, która nie mając wystarczających środków materialnych, pragnie uczyć się w szkole salezjańskiej.

---

⁵³ Wyjątek stanowi Salezjański Ośrodek Wychowawczy w Różanymstoku, w którym utrzymanie wychowanków w całości pokrywane jest z budżetu państwa.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż w krótkim czasie, bo zaledwie 13 lat, udało się wiele uczynić na rzecz oświaty salezjańskiej. Ekspansja dlatego zapewne jest tak silna, że jest to powrót do korzeni naszego posłannictwa i tradycji kształtującej się w Polsce przed wejściem systemu komunistycznego. Dzisiaj Inspektoriat św. Stanisława Kostki prowadzi 21 szkół średniego, obejmując swoim oddziaływaniem prawie 3000 uczniów, zatrudnia ponad 300 nauczycieli świeckich i 50 salezjanów. Nie można nie wspomnieć o wychowankach naszych szkół, których liczba wynosi ponad 2000 osób. Nasi wychowankowie, zrzeszeni w wielu przypadkach w Stowarzyszeniu Byłych Wychowanków Salezjańskich, niosą ideę „wychowania na uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan” w swoje środowiska. Niektórzy z nich już podjęli bezpośrednią współpracę z nami jako wykwalifikowani pedagodzy. Inni, piastując odpowiedzialne stanowiska w świecie, wspomagają dzieło wychowywania w inny sposób. Wreszcie w naszych szkołach ukształtowały się powołania do służby Panu Bogu w Kościele, także w Zgromadzeniu Salezjańskim.

Wydaje się, że to jest kontynuacja dzieła, które zapoczątkował ks. Bosko.

5. Szkolnictwo wyższe

Inspektoriat ma doświadczenie w prowadzeniu szkół wyższych. Placówką, która funkcjonuje samodzielnie, jest Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania w Łodzi, w strukturach Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego funkcjonuje Instytut Pedagogiczny im. św. Jana Bosko, a w Poddębicach podjęto próbę utworzenia szkoły na poziomie policealnym.

Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania w Łodzi

Tradycje kształcenia młodzieży przez Towarzystwo Salezjańskie w Łodzi to ponad 80 lat doświadczeń. W 1922 r. założono tu, na terenie stanowiącym własność Towarzystwa Salezjańskiego przy ulicy Wodnej 34/36, szkołę zawodową przygotowującą uznanych w całej Polsce, wysokiej klasy specjalistów, w zakresie obróbki mechanicznej. Szkoła działała do 1962 r., kiedy została zamknięta przez ówczesne władze PRL⁵⁴.

W 1991 r. reaktywowano działalność szkół salezjańskich w Łodzi, ale już w zmienionym profilu. Wychodząc ze zmniejszonego zapotrzebowania na wykształconych techników-mechaników, powołano liceum ogólnokształcące (obecnie Zespół Szkół Salezjańskich: Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcące). W tym samym utworzono także Zaoczne Liceum Ogólnokształcące oraz Policealną

---

⁵⁴ Por. G. Radziszewski, *Salezjańska Szkoła Mechaniczna w Łodzi (1922–1962)*, Łąd–Lublin 1996 (mps).

Szkołę Biznesu i Administracji, funkcjonujące do momentu powstania nowej, wyższej uczelni. W 1996 r. taka uczelnia powstała pod nazwą Salezjańskiej Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania. Uzyskała ona wpis do Rejestru Niepaństwowych Szkół Wyższych Ministerstwa Edukacji Narodowej pod nr 86. Założycielem Szkoły był ks. Józef Belniak, reprezentujący Towarzystwo Salezjańskie. Ksiądz Belniak był także pierwszym rektorem uczelni. Funkcję tę sprawował do 1 sierpnia 2001 r.

Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania jest niepaństwową wyższą szkołą cywilną, koedukacyjną, dostępną dla osób legitymujących się świadectwem maturalnym oraz spełniających inne wymogi podawane w ogólnodostępnych informatorach o uczelni, kształcąca absolwentów na poziomie licencjata. Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania nie traktuje swojej działalności jako przedsięwzięcia dochodowego, ale raczej jako okazję do formowania możliwie najlepiej przygotowanej zarówno pod względem profesjonalnym, jak i etycznym polskiej kadry menedżerskiej. Ten aspekt studiowania w uczelni znajduje swoje odzwierciedlenie w stosunkowo niskich opłatach za studia, w porównaniu z innymi uczelniami niepaństwowymi.

Wysoki poziom dydaktyki akademickiej zapewnia przyjęta od początku istnienia strategia uczelni, traktująca ją jako szkołę elitarną pod względem doboru kadry akademickiej, poziomu nauczania oraz wymagań stawianych studentom. Dewizą tej strategii jest przyjęte założenie, iż ważne jest meritum nauczania, a nie decorum. Uczelnia zatrudnia wybitnych specjalistów z dziedzin ekonomicznych, pracujących w strukturach rządowych i sektorach finansowych, wykładowców Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Łódzkiej i innych uczelni. Wymiar etyczny realizowany jest w naszej uczelni w myśl idei założyciela Towarzystwa Salezjańskiego – św. Jana Bosko, by „wychować dobrych chrześcijan i uczciwych obywateli”⁵⁵.

Od początku swego istnienia Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania, kontynuując tradycje dotychczasowych szkół Zgromadzenia, utrzymywała ścisłe relacje ze środowiskiem Łodzi i regionu, odpowiadając na jego zapotrzebowania społeczne. W okresie tworzenia szkoły wyższej istniało bowiem duże zapotrzebowanie ze strony przedsiębiorstw przemysłowych, usługowych, banków, instytucji ubezpieczeniowych i skarbowych oraz tzw. małego biznesu na kadry z wyższym ekonomicznym i menedżerskim wykształceniem zawodowym. Wpłynęło to na powstanie oprócz Salezjańskiej Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania w Łodzi wielu, bo 15 niepaństwowych szkół biznesu. Jednak z upływem lat upadek wielu przedsiębiorstw w regionie łódzkim oraz kryzys ekonomiczny ostatniego okresu wpłynęły na systematyczne zmniejszanie się zapotrzebowania na absolwentów studiów ekonomicznych, kierunku zarządzanie i marketing. Tendencje tę odczuwają przy rekrutacji również uczelnie państwowe.

---

⁵⁵ J. Niewęglowski, *Salezianie i szkolnictwo*, w: „Seminare” 13 (1997), s. 194.

Obecnie uczelnia ma uprawnienia do nadawania tytułu zawodowego licencjata na kierunkach zarządzanie i marketing (specjalności: zarządzanie firmą, rachunkowość, marketing, zarządzanie instytucjonalnymi i kapitałowymi jednostkami międzynarodowymi), finanse i bankowość (specjalności: ubezpieczenia, bankowość, skarbowość, rachunkowość i zarządzanie finansowe) oraz administracja (specjalności: administracja europejska, socjalna, ochrony środowiska, nieruchomościami, zamówienia publiczne)⁵⁶. Trwają starania, by w możliwie najbliższym czasie otworzyć nowy kierunek – pielęgniarstwo⁵⁷.

Uczelnia nasza organizuje corocznie ogólnokrajowe sympozjum naukowe nt. „Etyka w życiu gospodarczym”. Celem corocznych konferencji jest podnoszenie standardów etycznych działalności gospodarczej, krzewienie etycznych postaw, przeciwdziałanie korupcji, brutalności i cynizmowi życia gospodarczego. Konferencja ma umacniać klimat zaufania, tworząc kapitał społeczny, który współcześnie uznaje się za ważny czynnik rozwoju gospodarczego.

Rosnące zainteresowanie konferencją świadczy o powszechnym poszukiwaniu „kapitalizmu z ludzką twarzą”. Wyniki tych poszukiwań były prezentowane na naszych konferencjach przez przedstawicieli blisko 50 ośrodków akademickich, instytucji rządowych i pozarządowych. Prezentowano referaty dotyczące różnorodnych aspektów etyki w sferze ekonomii, m.in. wolności i dowolności w gospodarce, suwerenności osoby i konsumenta, kultury konsumpcji i rynku, kodeksów etycznych, etyki zawodowej, etyki środowiska prawniczego, służby zdrowia, problemów nauczania i propagowanie etyki gospodarczej wśród studentów. Referaty wygłaszali znani etycy (prof. Bożena Klimczak, prof. Wojciech Gasparski), a także przedstawiciele rządu i władz lokalnych (Jerzy Buzek, Jerzy Kropiwnicki) oraz instytucji finansowych (Hanna Gronkiewicz-Waltz, Bogusław Grabowski, Jerzy Pruski i Maria Wiśniewska). O dylematach etycznych w kulturze mówił Krzysztof Zanussi.

Jest to największa w Polsce konferencja poświęcona etyce gospodarczej. Mamy nadzieję, że dzięki konferencji zostaną dostrzeżone dylematy moralne, na jakie napotykamy w gospodarce rynkowej, co może przyczynić się do powstania proetycznego lobby naukowców i praktyków gospodarczych.

Naukowy plon dotychczasowych konferencji został opublikowany w siedmiu tomach „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”⁵⁸, które znajdują się na liście B czasopism punktowanych Komitetu Badań Naukowych. Wydano także dwa numery „Zeszytów Naukowych SWSEiZ”⁵⁹.

---

⁵⁶ Por. K. S., *Indeksy do wzięcia*, „Rzeczpospolita” 25 sierpnia 2004, (dodatek „Moja kariera. Nauka i praca”, s. D 4).

⁵⁷ Por. „Głos Skierniewic i Okolicy”, 19 VIII 2004 r., (dodatek „Głos Szkolny”, s. II).

⁵⁸ Por. „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, t. 1–7, Łódź 1998–2004.

⁵⁹ Por. „Zeszyty Naukowe Salezjańskiej Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania”, nr 1 (Nauki o zarządzaniu), Łódź 1999; „Zeszyty Naukowe Salezjańskiej Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania”, Nr 2 (Finanse i Bankowość), Łódź 2001.

Dotychczas mury naszej uczelni opuściło ponad 700 absolwentów. Bardzo wielu z nich nie ma trudności w podjęciu studiów uzupełniających i cenieni są jako pracownicy.

Od 1 sierpnia 2001 r. rektorem Salezjańskiej Wyższej Szkoły Ekonomii i Zarządzania jest ks. Stanisław Bogdański SDB.

Instytut Pedagogiki im. św. Jana Bosko

Historia i charakterystyka Instytutu

Instytut Pedagogiki im. św. Jana Bosko⁶⁰ na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, powołany na podstawie Uchwały nr 30/2002 Senatu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, wywodzi się z Salezjańskiego Instytutu Wychowania Chrześcijańskiego, działającego od 1988 r. w ramach Papieskiego Wydziału Teologicznego – sekcja „Bobolanum”, a od 1995 r. w Światowej Federacji Uniwersytetów Salezjańskich (*Istituzioni Universitarie Salesiane*). W latach 1988–1990 w Salezjańskim Instytucie Wychowania Chrześcijańskiego prowadzone były studia tylko w systemie zaocznym, a od 1990 r. studia w systemie dziennym. Od 1997 r. prowadzone były 5-letnie studia magisterskie w systemie dziennym i zaocznym. Od III studiów w ramach cyklu specjalizacyjnego prowadzone były następujące specjalizacje: pedagogika społeczna oraz pedagogika specjalna przygotowująca studentów do pracy z osobami niepełnosprawnymi (oligofrenopedagogika) i niedostosowanymi społecznie (resocjalizacja).

Obecnie Instytut prowadzi pięcioletnie studia w trybie dziennym i zaocznym. Po II roku studiów (w systemie dziennym i zaocznym) student może wybrać jedną z następujących specjalizacji: pedagogika społeczna, pedagogika rewalidacyjna i pedagogika resocjalizacyjna. Specjalności powyższe określają także kierunki badań naukowych. Program kształcenia studentów podkreśla nie tylko potrzebę zdobywania specjalistycznego wykształcenia, ale także wspieranie poszukiwań zmierzających do odkrywania sensu istnienia człowieka. Wobec powyższego

---

⁶⁰ Tekst opracowano na podstawie: „Ziarna”. Numer specjalny 2(185) 2001, s. 26–28; Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie. Sekcja św. Andrzeja Boboli „Bobolanum”. Informator na rok akademicki 2000/2001, Warszawa 2000, s. 27–30; Salezjański Instytut Wychowania Chrześcijańskiego. Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie. „Bobolanum” Informator 2001/02, Studia zaoczne, Warszawa 2001, s. 3–5; Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Nauk Humanistycznych, Instytut Pedagogiki im. św. Jana Bosko, Pedagogika, Informator 2004–2005, s. 11–14.

w programie studiów oprócz przedmiotów z zakresu pedagogiki znajdują się też takie, które nadają studiom wymiar chrześcijański. W poszukiwaniach tych wiele uwagi poświęca się podstawom filozoficzno-teologicznym po to, aby wartości chrześcijańskie stanowiły dla studenta fundament tworzonych strategii wychowawczych. Wytyczone cele kształcenia i rozwoju osoby dopełniane są także poprzez działania wynikające z systemu wychowawczego św. Jan Bosko, którego istotnymi elementami są: rozum, religia i miłość wychowawcza.

Absolwent studiów pedagogicznych powinien cechować się dojrzałością i samodzielnością w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, edukacyjnych i społecznych, a także być animatorem działań na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny w środowisku lokalnym. Studia kończą się uzyskaniem tytułu zawodowego magistra na podstawie przedłożonej rozprawy i egzaminu magisterskiego.

Opis specjalizacji

Pedagogika społeczna zajmuje się teorią środowiskowych uwarunkowań edukacji i rozwoju człowieka oraz teorią i praktyką edukacyjno-kulturową kształtowania środowiska. Występująca w tym kontekście praca socjalna oraz praca kulturalna to forma przekształcania środowiska. Pedagogika społeczna zajmuje się środowiskiem wychowania z intencją budowania godziwych warunków rozwoju i twórczości osoby. W rozwiązywaniu podejmowanych zadań współpracuje m.in. z pracą socjalną oraz polityką społeczną.

Pedagogika społeczna zajmuje się trzema zasadniczymi obszarami kształcenia i aplikacji:

- a) opieką wychowawczą nad dzieckiem i rodziną;
- b) pracą socjalną i kulturalną w środowisku;
- c) problemami młodzieży.

Pedagogika rewalidacyjna jest działem pedagogiki specjalnej ukierunkowanym na wychowanie i kształcenie osób z niepełnosprawnością: intelektualną, w zakresie percepcji słuchowej i wzrokowej, z zaburzeniami mowy, przewlekle chorych.

W Instytucie studia z pedagogiki rewalidacyjnej przygotowują pedagogów specjalnych, którzy mogą być zatrudnieni w placówkach nauczania i wychowania integracyjnego, w ośrodkach szkolno-wychowawczych, w ośrodkach terapeutycznych i rehabilitacyjnych, w domach pomocy społecznej, w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w ośrodkach wczesnego wspomaganie rozwoju oraz w fundacjach i organizacjach pozarządowych, a także w stowarzyszeniach katolickich na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Pedagogika resocjalizacyjna jest działem pedagogiki specjalnej, zajmującą się teorią i praktyką jednostek niedostosowanych społecznie. W centrum jej uwagi znajduje się nie tylko wychowanie osób w dużym stopniu wykolejonych, ale i tych, u których stwierdza się wstępne stadia zaburzeń w zachowaniu się. W ścisłym powiązaniu z innymi naukami wskazuje działalność polegającą na prze-

kształcaniu uprzednio wytworzonych i utrwalonych wiadomości, sprawności, motywów, zainteresowań, przekonań, postaw oraz niekiedy całej osobowości. Potrzeba wychowania resocjalizującego przejawia się wówczas, gdy wychowanie w rodzinie czy wpływ środowiska okazały się dostatecznie silne, a przy tym rozbieżne z celami wychowawczymi akceptowanymi przez społeczeństwo.

W Instytucie studia z pedagogiki resocjalizacyjnej przygotowują pedagogów do pracy w placówkach opiekuńczych lub resocjalizacyjnych: (placówki wsparcia dziennego, interwencyjne, rodzinne – z wyjątkiem domów małego dziecka – socjalizacyjne oraz zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich, zakłady karne, inspektoraty ds. nieletnich, zawodowi kuratorzy sądowi).

Salezjańska Policealna Szkoła Biznesu i Administracji im. ks. Bosko

Inicjatywa utworzenia szkoły pomaturalnej w Poddębicach wyszła od burmistrza Poddębic Alfreda Szałygi⁶¹. To właśnie on poznał dzieło salezjańskie przy ul. Wodnej w Łodzi i podobało mu się, co salezianie tam robią. Wraz ze swoim kolegą, wójtem Lutomiarska, zaprosili salezjanów do Poddębic, aby mogli poznać możliwości utworzenia szkoły policealnej w Poddębicach. Pierwszym z salezjanów, który odwiedził Poddębice, był ks. Stanisław Koronkiewicz. Wiadomości zebrane z tej wizyty ks. Koronkiewicz przedstawił następnie Radzie Inspektorialnej. W konsekwencji wszyscy jej członkowie pojechali do Poddębic, aby naocznie przekonać się o możliwościach, jakie tam istnieją do prowadzenia wychowawczo-oświatowej pracy salezjanów.

Poddębice zaoferowały salezjanom: duży plac pod boiska lub pod budowę, nieduży skrawek ziemi z domkiem piętrowym jednorodzinny przy ul. Łęczyckiej oraz w perspektywie do użytkowania budynek po Spółdzielni Inwalidów⁶². Salezianie przyszli z planami otwarcia szkoły wyższej, na wstępie otworzono jednak wyłącznie dwuletnią szkołę pomaturalną. Była to Salezjańska Policealna Szkoła Biznesu i Administracji im. ks. Bosko⁶³. Szkoła zapewniała uzyskanie dyplomu technika ekonomisty lub administracji⁶⁴. Swoje funkcjonowanie szkoła rozpoczęła w roku szkolnym 1995/96. Prawa szkoły publicznej uzyskała 11 marca 1996 r. Na pierwszy rok zgłosiło się ponad 40 uczniów. Dokonano naboru także na drugi rok studium, ale kiedy okazało się, że nie można spełnić warunków potrzebnych do

⁶¹ Por. List intencyjny Rady Miejskiej Poddębic, przesłany do inspektora ks. Zbigniewa Malinowskiego w Warszawie z 14 II 1995 r. (archiwum inspektorialne).

⁶² Proces miał być następujący – przejęcie przez miasto budynku Spółdzielni, a następnie przekazanie go salezjanom (miało trwać to ok. 3 lat). Niestety nie zostało zrealizowane, ponieważ przejęcie przez burmistrza trwało długo, a potem w ciągu 3 lat został on starostą i stracił władzę nad budynkiem. Nowe władze nie były zainteresowane przekazaniem salezjanom tego budynku.

⁶³ Kurator oświaty w Sieradzu udzielił zezwolenia na otwarcie szkoły 31 marca 1995 r. Zezwolenie zostało wpisane do ewidencji pod numerem KO IV-450/24/95.

⁶⁴ Por. Informator szkolny wydany na potrzeby kandydatów.

otworzenia szkoły wyższej, zabrakło kandydatów w następnych latach, czego konsekwencją było wstrzymanie zapisów do szkoły. Rozważano w tym czasie utworzenie w Poddębicach filii naszej szkoły ekonomicznej działającej w Łodzi. Okazało się to jednak niemożliwe, ponieważ w tym czasie Ministerstwo Szkolnictwa zakazywało otwierania szkołom wyższym ich filii terenowych.

Dwa przyjęte roczniki skończyły dwuletnią szkołę, otrzymując solidne wykształcenie, pracownikami szkoły byli bowiem prawie wyłącznie wykładowcy Uniwersytetu Łódzkiego. Dyrektorem Salezjańskiej Policealnej Szkoły Biznesu i Administracji był ks. Antoni Gabrel.

W Poddębicach od samego początku funkcjonowało dobrze oratorium i salezianie cieszyli się dużą sympatią wśród miejscowej ludności. Po zamknięciu szkoły salezianie prowadzili oratorium w pomieszczeniach przy ul. Łęczyckiej. Ostatecznie jednak inspektor ks. Józef Struś podjął decyzję o odejściu salezjanów z Poddębic. Nastąpiło to 31 lipca 2000 r.

III. WSPÓLBRODZIA, KTÓRYCH PAMIĘTAMY

W latach 1980–2004 z Inspektorii św. Stanisława Kostki zmarło 98 współbraci. Z tej liczby przedstawiamy, w układzie chronologicznym, krótkie biografie 11 księży i jednego koadiutora. Biografia tych wybranych współbraci ukazuje szeroki zakres i możliwości pracy w Zgromadzeniu.

- W dziedzinie posługi Słowa Bożego duże zasługi miał ks. CZESŁAW URBANIAK. Urodził się on 11 lipca 1915 r. w Wieloborze na terenie parafii Łądek (diec. włocławska) z rodziców Kacpra i Julianny z Synowców. Nowicjat odbył w Czerwińsku (1933/34), filozofię studiował w Marszałkach, a teologię w Krakowie. Świecenia kapłańskie przyjął 23 grudnia 1944 r. w Milanówku. Po wojnie pracował w domu dziecka w Czerwińsku i Jaciążku, a w latach 1946–1958 był nauczycielem języka polskiego w szkołach salezjańskich w Łodzi. Przedmiot ten wykładał w łódzkim małym i wyższym seminarium duchownym. Systemem zaoocznym skończył filologię polską na Uniwersytecie Łódzkim (1946–1951), później uzyskał także tytuł magistra teologii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Był dyrektorem domu w Sokołowie Podlaskim (1958–1967) i w Kutnie-Woźniakowie (1967–1973). Podczas Wielkiej Nowenny, obchodów Millenium, ponieważ było zapotrzebowanie na wytrawnych kaznodziejów, ks. Urbaniak zorganizował stałą grupę misyjną, która przygotowywała peregrynację kopii cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Ostatnie lata życia spędził w Woźniakowie, gdzie zmarł 29 października 1982 r.⁶⁵

---

⁶⁵ ASIW, t. Personalna; S. Szmidt, *Kazanie żałobne*, Woźniaków 31 X 1982 s. 1–7 (mps); T. Studencki, *Ks. Cz. Urbaniak – postać człowieka, kapłana i kaznodziei*, „Seminare, 16 (2000), s. 581–584.

• Wkładem w polską katechezę i hagiografię zaznaczył się ks. WINCENTY ZALESKI, urodzony 9 sierpnia 1913 r. w Krzeszowicach k. Chrzanowa z rodziców Józefa i Heleny Chrzanowskiej. W 1930 r. wstąpił do Zgromadzenia i rok później 2 sierpnia złożył pierwsze śluby zakonne w Czerwińsku. Kurs filozofii odbył w Marszałkach, a teologię studiował w Krakowie i tam 17 lutego 1940 r. przyjął święcenia kapłańskie. Pracował w duszpasterstwie w Krakowie (1940–1945), Warszawie (1945–1957; 1966–1972), Pile (1959–1965). W Pile i w Warszawie był proboszczem i dyrektorem wspólnoty zakonnej. Na ATK w Warszawie uzyskał doktorat z teologii (1965 r.), a w latach 1970–1975 był członkiem Komisji Katechetycznej Episkopatu Polski. Od 1975 r. mieszkał w Jaciążku i tam katechizował młodzież w Państwowym Domu Dziecka oraz poświęcił się pracy pisarskiej. Zmarł 26 marca 1983 r. w kutnowskim szpitalu. Został pochowany na cmentarzu w Kutnie-Woźniakowie⁶⁶.

• Przykładem misjonarza–brata zakonnego był pan PAWEŁ PROKOPOWICZ, urodzony 25 stycznia 1910 r. w Ostrowie Lubelskim. Nowicjat odbył w Czerwińsku i tam 27 lipca 1931 r. złożył pierwsze śluby zakonne. Na stałe związał się ze Zgromadzeniem 27 lipca 1937 r. poprzez profesję wieczystą. Następnie wyjechał na misje do Chin. W Hong-Kongu uzyskał uprawnienia do nauczania geografii i języka angielskiego w szkołach średnich, a 31 maja 1956 r. otrzymał obywatelstwo brytyjskie. W latach 1956–1972 pracował na Filipinach. Z powodów zdrowotnych w 1972 r. wrócił do Polski i został przeznaczony do Czerwińska. W nowicjacie uczył języka włoskiego i angielskiego, chętnie oprowadzał pielgrzymów i turystów, obsługiwał pocztę domową i pomagał w prowadzeniu księgowości domu. Zmarł nagle 27 listopada 1983 r. w Czerwińsku. Został pochowany w grobowcu salezjańskim na miejscowym cmentarzu parafialnym⁶⁷.

• W trudnym okresie władzy ludowej i walki z Kościołem katolickim obowiązkami przełożonego inspektorii warszawskiej w latach 1947–1959 pełnił ks. STANISŁAW ROKITA. Urodził się 25 listopada 1900 r. w Bobinie koło Miechowa, z rodziców Jana i Anny z domu Piątek. Nowicjat odbył w Kleczy Dolnej, a 31 lipca 1920 r. złożył czasowe śluby zakonne. Dalsza formacja do kapłaństwa prowadziła przez studium filozofii w Krakowie, asystencję w Oświęcimiu i w Kleczy Dolnej oraz teologię w Turynie, gdzie 6 lipca 1930 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Po powrocie do kraju pracował jako nauczyciel języka łacińskiego w Łądzie, Aleksandrowie Kujawskim, Ostrzeszowie i Marszałkach, gdzie w 1938 r. został dyrektorem. Jako przełożony wspólnoty zakonnej w Oświęcimiu (1941–1945) organizował pomoc żywnościową dla więzionych współbraci. Po wojnie uruchomił małe seminarium w Marszałkach i gimnazjum w Twardogórze. Przez

⁶⁶ Por. ASIW, T. Personalna; K. Misiaszek, Zaleski Wincenty (1913–1983), w: *Słownik katechetyków polskich XX wieku*, red. R. Czekalski, Warszawa 2003, s.287–288.

⁶⁷ ASIW, t. Personalna, ks. Z. Malinowski, *Wspomnienie pośmiertne*, Czerwińsk 1983, s. 1–6 (mps); S. Szmidt, *Salezjanie polscy na misjach w Chinach i na Filipinach*, „Seminare”, 13(1997), s. 323–326.

12 lat był inspektorem Prowincji Warszawskiej, a przez 6 lat delegatem Księdza Generała dla Inspektorii Polskich (1972–1978). Brał udział w czterech kapitułach generalnych w Turynie i w Rzymie. Ostatnie lata przeżył w Czerwińsku. Zmarł po ciężkiej chorobie 26 września 1984 r. w Łodzi. Został pochowany na czerwińskim cmentarzu⁶⁸.

- Dyrektorem Wydawnictwa Salezjańskiego (1945–1959; 1976–1987) oraz redaktorem „Pokłosa Salezjańskiego” (1945–1946) był ks. STEFAN PRUŚ. Urodził się 4 lutego 1918 r. we wsi Julianów k. Grójca. Do nowicjatu wstąpił w Czerwińsku i tam 2 sierpnia 1937 r. złożył pierwszą profesję zakonną. Filozofię studiował w Marszałkach, a teologię na tajnych kompletach w Przemyślu. Święcenia kapłańskie otrzymał 28 października 1943 r. w Warszawie. W 1951 r. na Uniwersytecie Warszawskim uzyskał tytuł magistra pedagogiki, a w 1959 r. na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie stopień doktora w zakresie psychologii. Ksiądz Pruś był wykładowcą i kierownikiem studiów w Kutnie-Woźniakowie, dyrektorem domu w Aleksandrowie Kujawskim (1962–1969) i przez 18 lat radcą inspektorialnym, organizatorem i kierownikiem siedmiu kapituł inspektorialnych i uczestnikiem trzech kapituł generalnych. Od 1974 r. mieszkał w Głogowie, zmarł 3 grudnia 1987 r. w Warszawie⁶⁹.

- Ksiądz FELIKS ŻOŁNOWSKI urodził się 25 stycznia 1918 r. w rodzinie Feliksa i Weroniki z Paczkowskich w miejscowości Damaszką koło Tczewa. Po złożeniu pierwszych ślubów zakonnych 8 września 1937 r. studiował filozofię w Marszałkach i uzupełniał wykształcenie średnie. W latach 1939–1942 pomagał ojcu w kuźni oraz uczył się prywatnie teologii. Studia teologiczne uzupełnił na tajnych kompletach w Sokołowie Podlaskim, a 25 marca 1944 r. w Siedlcach został wyświęcony na księdza. Następnie pracował w Łbiskach koło Piaseczna, gdzie przez rok funkcjonował tajny nowicjat. W Rumi pełnił obowiązki administratora domu (1945–1947) oraz dyrektora sierocińca i przełożonego wspólnoty zakonnej. W trudnych warunkach komunistycznych był proboszczem w Warnicach (1950–1952), Stobnie (1952–1957) i w Łądzie. W latach 1959–1970 zaangażował się w pracę kaznodziejsko-rekolekcyjną. Mianowany inspektorem prowincji św. Stanisława Kostki pełnił ten urząd przez całą kadencję (1970–1976), a następnie wrócił do pracy rekolekcyjnej i zamieszkał w Lutomińsku. Od 1980 r. pracował w Republice Federalnej Niemiec. Zmarł nagle 18 kwietnia 1989 r. w Bayreuth. Pochowany na cmentarzu bródnowskim w Warszawie⁷⁰.

- W dziedzinie sztuki sakralnej, jako członek Związku Artystów Polskich, na trwałe zaznaczył swą obecność w Zgromadzeniu i Kościele ks. WINCENTY KILIAN. Przyszedł na świat 10 października 1905 r. w miejscowości Markowa,

⁶⁸ ASIW, t. Personalna; A. Świda, *Synowie chwałą ojca. Ksiądz Stanisław Rokita. Inspektorzy polskich prowincji salezjańskich*, cz. 3, Warszawa 1990.

⁶⁹ ASIW, t. Personalna, Życiorys.

⁷⁰ Por. A. Świda, *Synowie chwałą ojca*, cz. 4, Warszawa 1991, s. 43–44; J. Wąsowicz, *Dom Dziecka w Rumi 1945–1960*, Warszawa 2002, s. 57–59.

woj. rzeszowskie, a jego rodzicami byli Marcin i Maria z d. Balawajder. Nowicjat odbył w Kleczy Dolnej (1922/23), a studia seminaryjne w Krakowie i tam 29 czerwca 1933 r. bp Stanisław Rospond udzielił mu święceń kapłańskich. Początkowo pracował jako katecheta w Warszawie przy ul. Siemca (1934–1937). Następnie był pacjentem i kapłanem sanatorium płucnego w Rutce. Po wojnie ks. Kilian przebywał tylko w dwóch domach: Lutomierniku i Warszawie (bazylika), gdzie był dyrektorem domu (1947–1953). Jego malowidła, witraże i mozaiki ozdabiają liczne świątynie i kaplice. Zmarł 26 listopada 1991 r. w Lutomierniku. Został pochowany na tamtejszym cmentarzu⁷¹.

• Polską kulturę w Stanach Zjednoczonych skutecznie propagował ks. ARTUR SŁOMKA. Urodził się 1 października 1906 r. w Tymbarku, pow. limanowski. Do nowicjatu wstąpił w Kleczy Dolnej i tam 2 października złożył pierwsze śluby zakonne. Filozofię studiował w Krakowie, a teologię w Przemyślu, gdzie 25 czerwca 1933 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jego droga na kontynent północnoamerykański wiodła poprzez studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim i Gregorianie, działalność charytatywną w Wiecznym Mieście, służbę wojskową w charakterze kapelana 25. Pułku Ułanów Wielkopolskich II Korpusu we Włoszech i Wielkiej Brytanii. W 1949 r. przybył do Ramsey, gdzie był nauczycielem muzyki i języka polskiego w szkole oraz duszpasterzem Polonii. Propagował tam kulturę polską, a także wspierał materialnie Inspektorję św. Stanisława Kostki. W 1987 r. wrócił do kraju i zamieszkał w Warszawie, gdzie zmarł 7 września 1991 r. Został pochowany na cmentarzu w Czerwińsku⁷².

• Duży wkład w opracowanie historii Zgromadzenia w Polsce oraz zorganizowanie Instytutu Wolontariuszek Księdza Bosko (VDB) położył ks. ANDRZEJ ŚWIDA. Urodził się 23 marca 1905 r. w miejscowości Malecz k. Prużan, jako syn Tadeusza i Julii Zawadzkiej. Podczas studiów chemicznych na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu uczęszczał do oratorium i tam poznał salezjanów. Na zakończenie nowicjatu 16 lipca 1930 r. złożył w Czerwińsku trzyletnie śluby zakonne. Filozofii uczył się prywatnie w Łądzie, a teologię studiował w Krakowie, 24 czerwca 1937 r. przyjął święcenia kapłańskie. W styczniu 1940 r. wyjechał z klerykami do Włoch i uczył chemii oraz fizyki w Lanuvio i w Rzymie. W 1944 r. zgłosił się do duszpasterstwa polowego i przez 3 lata prowadził kursy maturalne dla żołnierzy i młodszych oficerów. Po powrocie do kraju był nauczycielem w Marszałkach, dyrektorem, proboszczem i dziekanem w Lubiniu Legnickim, dyrektorem studentatu teologicznego w Oświęcimiu (1957–1960), magistrem nowicjatu w Kopcu (1960–1965), wizytatorem kamedułów z ramienia Stolicy Apostolskiej, wykładowcą w Prymasowskim Studium Życia Wewnętrznego

⁷¹ Por. ASIW, t. Wspomnienia pośmiertne, ks. Z. Jakuboszczak, *Śp. Ks. Wincenty Kilian (1905–1991), wspomnienie pośmiertne*, Lutomiernik 1991, s. 1–4 (mps).

⁷² ASIW, t. Personalna; S. Wilk, *Słomka Artur (1906–1991), salezjanin, kapelan wojskowy, działacz polonijny w USA*, PSB 38(1997), s. 156, s. 654–655.

w Warszawie. W latach 1965–1970 kierował Inspektorią Warszawską i w niej pozostał w charakterze archiwariusza i historyka Zgromadzenia. Zmarł 19 lutego 1995 r. w Warszawie. Został pochowany na cmentarzu bródnowskim⁷³.

- Ksiądz LEON WALASZEK zapisał się w pamięci tych, którzy go spotkali jako ceniony i poszukiwany spowiednik, kierownik sumień, opiekun sióstr zakonnych i duszpasterz, a przy tym jako człowiek delikatny i miłosierny. Przyszedł na świat 5 marca 1915 r. w Ochędzynie k. Wieruszowa w ubogiej rodzinie Ignacego i Wiktorii z Jastrowiczów. Po nowicjacie w Czerwińsku (1937/38) dalszą formację naukowo-pastoralną odbył w Marszałkach, Sokołowie Podlaskim i Krakowie, gdzie 27 maja 1945 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Następnie był katechetą w Sokołowie Podlaskim i Łądzie. Kolejne lata pracy są związane z odpowiedzialnymi zajęciami: dyrektora w Sokołowie Podlaskim (1949–1958), magistra nowicjatu w Czerwińsku (1958–1963), dyrektora w Lutomiersku (1963–1965) oraz dyrektora i proboszcza w Łodzi w parafii św. Teresy (1965–1972) i Warszawie (1974–1980). Ostatnie 16 lat spędził w Kutnie-Woźniakowie w charakterze spowiednika w domu formacyjnym oraz duchowego opiekuna Sióstr Sodalicii „Jedność”, dla których opracował modlitewniki, dyrektorium i konstytucje. Ponadto jest autorem siedmiu popularnych książek ascetycznych. Zmarł 2 października 1996 r. w Kutnie-Woźniakowie. Został pochowany na miejscowym cmentarzu parafialnym⁷⁴.

- Pierwszym kierownikiem salezjańskiej ekipy misyjnej oraz delegatem inspektora dla współbraci w Zambii był ks. KAZIMIERZ CICHECKI. Syn Władysława i Wiktorii z Brzozowskich, urodził się 12 grudnia 1918 r. w Parzęczewie k. Łęczycy. Nowicjat skończył w Czerwińsku złożeniem 2 sierpnia 1938 r. czasowych ślubów zakonnych. Kurs filozofii odbył w Marszałkach i na tajnych kompletach w Sokołowie Podlaskim, teologię studiował w Krakowie, a 10 czerwca 1946 r. w Oświęcimiu otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował w szkołach i małych seminariach w Łodzi, Fromborku, Różanymstoku; domach formacyjnych w Kutnie-Woźniakowie i Łądzie, gdzie w latach 1965–1968 był rektorem WSD. Przez kolejne 8 lat był dyrektorem i proboszczem w Dębnie Lubuskim, a następnie do 1981 r. administratorem parafii w Kutnie-Woźniakowie. Po rocznym kursie języka angielskiego w Londynie, w październiku 1982 r. udał się na misje do Zambii. Zmarł 9 września 2000 r. w Bauleni (dzielnica Lusaki). Został pochowany na cmentarzu w Kasisi⁷⁵.

- Jako dobry organizator i pionier w posługiwaniu się nowymi narzędziami pracy, pozostał w pamięci salezjanów i świeckich ks. JÓZEF KRÓL, urodzony

⁷³ ASIW, A. Świda, *Okruchy własnych wspomnień*. Łódź 1985 (mps); J. Pietrzykowski, *Polscy wojskowi kapelani salezjańscy w okresie drugiej wojny światowej*, „Seminare”, 20(2004), s. 490–491.

⁷⁴ ASIW, t. Personalna; S. Goworek, *Wspomnienie pośmiertne o śp. Księdzu Leonie Walaszku*, Kutno 1997, s. 1–2 (mps).

⁷⁵ ASIW, t. Personalna; S. Szmidt, *Ksiądz Misjonarz Kazimierz Cichecki, salezjanin*. „Pro Memoria”, listopad 2000, s. 33–34 (mps).

17 kwietnia 1916 r. w Meneville Steyt New York (USA) z rodziców Stefana i Agnieszki Szewczyk. W 1922 r. rodzina wróciła do Polski. Na zakończenie nowicjatu 3 sierpnia 1935 r. w Czerwińsku złożył trzyletnie śluby zakonne, a następnie w Marszałkach studiował filozofię. W styczniu 1940 r. został wysłany do Włoch, w Bolengo skończył teologię, a 5 listopada 1944 r. w Piosasco przyjął święcenia kapłańskie. Po powrocie do kraju w 1947 r. pracował w Lutomierniku i Łodzi. W 1952 r. skończył pedagogikę na Uniwersytecie Łódzkim. Talent organizacyjny wykorzystał jako referent powołaniowy przy inspektoracie w Łodzi i przewodniczący Komisji Powołań przy Konsulcie Zakonów Męskich. Za powielanie materiałów katechetycznych niesłusznie został osadzony w areszcie śledczym w Poznaniu (od 20 VII do 15 XII 1960 r.). Był magistrem nowicjatu w Czerwińsku (1955–1958), radcą inspektorialnym od 1959 r., dyrektorem i proboszczem par. św. Teresy w Łodzi (1963–1965), inspektorem w Krakowie (1965–1970). W 1972 r. wrócił do macierzystej inspektorii i po dwuletnim pobycie w Warszawie w charakterze dyrektora domu został mianowany delegatem inspektora ds. współpracowników salezjańskich, a w latach 1987–1993 pełnił obowiązki delegata krajowego ds. rodziny salezjańskiej. Redagował pismo do użytku wewnętrznego „Nasza Droga”, a od 1993 r. miesięcznik „List Rodzinny”. Zmarł 28 grudnia 2002 r. w Łodzi⁷⁶.

• Szczupłość miejsca nie pozwoliła umieścić w tym zestawie większej liczby współbraci: ks. ALEKSANDRA DROZDA – gorliwego duszpasterza i budowniczego kościoła w Łodzi, ks. EUGENIUSZA CESARZA – cierpliwego wykładowcy łaciny i matematyki, ks. WIESŁAWA KACZMARCZYKA – ofiarnego misjonarza w Wenezueli, ks. HIERONIMA PIXY – magistra nowicjatu i długoletniego przewodnika po katakumbach w Rzymie, rekolekcjonistów – ks. MARIANA BŁOŃSKIEGO i ks. IRENEUSZA CHMIELEWSKIEGO, dobrze zapowiadających się młodych współbraci – koad. PAWŁA PIETRZYKOWSKIEGO i ks. JANA RYMARA. Może niedługo doczekamy się pełnego słownika biograficznego salezjanów polskich.

IV. PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ⁷⁷

Obecnie mamy wiele dobrych propozycji dla ludzi, pośród których pracujemy. Po przemianach 1989 r. możemy pełnić nasze posłannictwo salezjańskie dzięki placówkom oświatowo-wychowawczym. Nie ucierpiały na tym parafie, w których pracowaliśmy i obecnie pracujemy. Jawią się jednak wyzwania, które

⁷⁶ ASIW, t. Personalna; J. Pietrzykowski, *Król Józef (1916–2000), salezjanin*, w: *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945–1989*, red. J. Myszor, Warszawa 2002, s. 134–135.

⁷⁷ Kapituła Inspektorialna 2004 wypracowała Organiczny Program Inspektorialny (OPI). W Programie wskazane zostały najistotniejsze kierunki działania na lata 2004–2007.

przynajmniej w najbliższej przyszłości na pewno będą potrzebowały dużej uwagi i troski salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki. Oto niektóre z nich:

Powołania – już w 2003 r. powołane zostało centrum powołaniowo-młodzieżowe, które przyjęło nazwę „Emaus”. Poprzez pracę duszpasterską z młodzieżą, systematyczną i pogłębianą, stara się ono o nowych kandydatów do Zgromadzenia. Jego zadaniem jest też animowanie współbraci Inspektorii do odpowiedzialności za powołania na placówkach, gdzie pracują. Szczególną troską będziemy otaczali grupę znajdującą się najbliżej ołtarza, ministrantów. Ta grupa zawsze daje najwięcej powołań.

Szkoły – w celu ich lepszego funkcjonowania potrzebne jest wzmocnienie kadry salezjanów bezpośrednio odpowiedzialnych za te placówki. Dlatego, wykorzystując doświadczenie współbraci już pracujących, należy przygotowywać nowych, kształcąc ich w kierunkach pedagogicznych. Wzmocnienia wymaga też kadra salezjańska Instytutu Pedagogiki im. św. Jana Bosko działającego w ramach Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Należy w najbliższych latach skierować współbraci do pracy w Instytucie, odpowiednio przygotowanych w dziedzinie pedagogiki.

Wymagane jest także ulepszenie bazy materialnej funkcjonujących już szkół.

Ośrodki szkolno-wychowawcze – ośrodek już istniejący w Inspektorii Warszawskiej w Różanymstoku potwierdza zapotrzebowanie na tego typu placówki. Inspektoriat będzie starać się w najbliższym czasie otworzyć kolejne ośrodki szkolno-wychowawcze. Konieczne będzie zorganizowanie bazy materialnej i przygotowanie współbraci do pracy wychowawczej tego typu.

Środki komunikacji społecznej – w tej dziedzinie zostało dużo zrobione w ostatnich latach. Szczególną płaszczyzną do coraz lepszego wykorzystania jest internet. Współbracia Inspektorii prowadzą stronę młodzieżową www.bosko.pl, pracują nad coraz lepszym funkcjonowaniem ogólnopolskiej strony salezjańskiej www.salezjanie.pl. Największym zadaniem jak zawsze pozostaje odpowiednie przygotowanie współbraci do tej pracy⁷⁸.

Misje – poprzez regularną animację prowadzoną przez Salezjański Ośrodek Misyjny oraz uobecnienie kwestii misji, szczególnie na etapie formacji początkowej, rozwijać się będzie zainteresowanie tą dziedziną, tak umiłowaną przez ks. Bosko⁷⁹, aby współbracia, odpowiednio przygotowani, udawali się do pracy w różnych krajach świata⁸⁰. Wprawdzie współbracia w ostatnich latach podjęli pracę m.in. w Niemczech, Szwecji, Mołdawii, na Madagaskarze, w Rosji, ale sprawa misji wymaga silniejszego impulsu. Rozwijającą się dziedziną, która znajduje coraz większe zainteresowanie wśród współbraci i wśród świeckich, jest wolontariat misyjny. W dziedzinie pracy misyjnej ta forma wydaje się, że ma obiecującą przy-

⁷⁸ Por. Dyrektorium, 88 i 89.

⁷⁹ Por K 30.

⁸⁰ Por. Dyrektorium, 86.

szłość. Istotną rolę do odegrania ma tutaj Ośrodek Misyjny, który już organizuje Międzynarodowy Wolontariat Misyjny. Ideę wolontariatu będzie się propagować na placówkach inspektorii, kierując tę propozycję głównie do młodzieży.

Inne wyzwania, które decydować będą o przyszłej pracy współbraci w Inspektorii św. Stanisława Kostki, pokaże przyszłość. Kierunki działania, te najbardziej zasadnicze, pozostaną niezmienione: młodzież i misje. Sposób realizacji podyktują możliwości zarówno materialne, jak i personalne. Jeżeli będzie nas wielu i dobrze przygotowanych, praca będzie efektywna.

HISTORY OF ST. STANISLAW KOSTKA SALESIAN PROVINCE IN WARSAW (1979–2004)

Summary

The Superior General Fr Egidio Vigano, in his decree of December 16th in 1979 made a new division of salesian provinces in Poland. The Province of St Adalbert, with its headquarters in Pila, was made from the existing St. Stanislaw Kostka Province.

Some confreres were involved in different pastoral services, outside the salesian congregation, because there were not too many pastoral institutions in our society at that time. Six of them fulfilled the functions that were entrusted to the congregation by the Conference of the Archbishops of Poland. Five of the others worked for “The Spiritual Support of Vocations”, leading vocational retreats in different dioceses, in cooperation with religious orders of sisters. There were also three diocesan parishes, in Ketrzyn, Sztum and Ostroda where a diocesan priest was a parish priest and salesians were employed in pastoral service.

Shortly after the Province of St Stanislaw Kostka was divided, there were 15 religious communities in the province. The confreres were working in 24 parishes as parish priests, 10 of the others were chaplains and 6 were involved in pastoral service in different parishes. There were 270 confreres in the province including 167 priests, 25 brothers, 57 seminarians and 21 novices.

Political and social changes that took place in Poland after 1989 were noticeable also in the Warsaw Province. First of all the new opportunity to open and own catholic schools and other institutions of this kind enabled our confreres to work in educational institutions. The first school came into being in 1991. It was a salesian grammar school in Lodz, in Wodna Street. Other grammar and comprehensive schools were in demand in many regions of the province: in Sokolow Podlaski (1993), in Minsk Mazowiecki (1994), in Ostroda (1995) in Legonowo (1998). We also started to run school dormitories and boarding schools. The congregation opened a borstal for boys from Podlaskie voivodship. The salesians could start the special activity when we took over holiday camps in Ostroda (1992) and Lutomiersk (1994).

Also the mass media that were available to us after the political changes in Poland gave us new opportunities in pastoral work for the young. Thanks to this the youth internet website bosco.pl (2001) and the salesian internet website salezjanie.pl started to work.

There were formation houses in the province. A novice house in Czerwinski has been working incessantly for 25 years. The noviciate was common for the two north provinces till 1983. The following postnoviciate formation in Kutno-Wozniaków, started in 1981, was carried on for two provinces until 1996. In 1992 the postnoviciate was moved to Lodz. The salesian seminary for seminarians of the Warsaw province has been working in Lodz from 1996.